

DONELAIČIO ŽEMĖ

Leidžia Kristijono
Donelaičio draugija
Leidžiamas nuo 1992 m.

2016 m.
gruodis
Nr. 4 (217)

9 772424 509001

Kaina 2 Eur

Turinys

AKTUALIJOS

Vilniuje iškilmingai paminėta Mažosios Lietuvos diena	3
Testamentinis lietuvininkų aktas	5
Ona Druseikaitė-Ruževičiūtė: „Šis apdovanojimas – tai didelė garbė ir įsipareigojimas“	6
Svarbūs susitikimai Karaliaučiaus krašte	7
Lietuviškos dainos festivalis	8
Stalupėnų ir Druskininkų mokinių susitikime – Kristijonas Donelaitis bei Liudvikas Rėza	9
Rytprūsiečiai kelyje	10

VERSLAS

Šokoladas „Rominten“ – vizitinė Romintos girios kortelė	13
Учимся говорить по-литовски	14

SUKAKTYS

Paminėtos Vydūno sugrįžimo 25-osios metinės	16
Jubiliejinė mokytojų konferencija.....	18
Svarbūs susitikimai Karaliaučiaus krašte.....	20
Dvigubas jubiliejus Ragainės krašte	21
Seinuose paminėtos „Šaltinio“ spaustuvės ir leidinio 110-osios metinės	22

KRISTIJONAS DONELAITIS

Apie poetą Kristijoną Donelaitį – iš tolimosios Amerikos	23
--	----

FOTOGRAFIJOS

Karaliaučiaus kraštas nuotraukose	24
---	----

ĮDOMYBĖS

Skaitmenizuota Karaliaučiaus srities baltiškų pavadinimų duomenų bazė	26
---	----

NAUJI LEIDINIAI

Pristatyta prof. Domo Kauno knyga „Kristijono Donelaičio atminties paveldas“	27
--	----

Pirmajame viršelyje – Stalupėnų (Nesterovo) moksleiviai Druskininkų muziejuje „Girios aidas“ (redakcijos archyvo nuotr.)

Paskutiniajame viršelyje – Gerviškėnų (Prizioornoje) bažnyčia, kurioje kunigo padėjėju 1794-1806 metais dirbęs Johanas Hohlfeldtas pasidarė K.Donelaičio „Metų“ nuorašus ir jų dėka išsaugota „Metų“ poemos antroji pusė. Nuo 1945-ųjų bažnyčia paversta sandėliu (Valentino Juraičio nuotr.)

Leidžia:

Kristijono Donelaičio draugija

LT-68295 Marijampolė,

Vytauto g. 28

www.donelaitis.info

draugija@donelaitis.info

Redaguoja:

Algis Vaškevičius – redaktorius,

Gintaras Skamaročius -

K.Donelaičio draugijos

pirmininkas

Saulius Svilius – techninis

redaktorius

„Donelaičio žemės“ redkolegija:

G.Skamaročius (pirmininkas),

N.Kitkauskas, V.Gocontas,

V.Juraitis, Dž.Maskuliūnienė,

A.Matulevičius, R.Senapėdis,

V.Šilas

Spausdino AB „Spauda“,

Laisvės pr. 60, LT-05120 Vilnius

Rankraštis pasirašytas spaudai

2016-12-21

Rankraščiai taisomi ir trumpinami redakcijos nuožiūra.

Redakcijos nuomonė nebūtinai sutampa su autorių nuomone

Tiražas – 1000 egz.

K.Donelaičio draugijos sąskaita:

LT917044060001135106

Projektą iš dalies remia

Spaudos, radijo ir televizijos

rėmimo fondas bei VšĮ Nemuno

euroregiono Marijampolės biuras

SPAUDOS,
RADIJO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

www.nemunus.info

Vilniuje iškilmingai paminėta Mažosios Lietuvos diena

Dalis renginio dalyvių ir svečių įsiamžino bendroje nuotraukoje.

Lapkričio 30 dieną sukako 98-eri metai nuo Tilžės akto pasirašymo, ši data yra minima kaip Mažosios Lietuvos diena. Šia proga K. Donelaičio draugija Vilniuje, Rašytojų sąjungos klube surengė minėjimą, kurio metu kartu atšvęstas ir K. Donelaičio draugijos įkūrimo 95-metis bei įteikti K. Donelaičio medaliai „Širdings brolau“.

Renginio vedėja Vida Mickuvienė suteikė žodį Mažosios Lietuvos reikalų tarybos pirmininkui Vytautui Šilui, kuris priminė Tilžės akto pasirašymo svarbą. Tilžės aktas – tai Prūsų lietuvių tautos tarybos 1918 m. lapkričio 30 d. Tilžėje priimta deklaracija, remiantis tautų apsisprendimo teise reikalavusi prijungti Mažąją Lietuvą prie Lietuvos valstybės.

V. Šilas sakė, kad, atkūrus Lietuvos Nepriklausomybę, pirmą kartą Tilžės akto pasirašymo diena paminėta 1993 metais. 1998-aisiais Lietuvos Respublikos Seimas Tilžės akto pasirašymo dieną įtraukė į atmintinų dienų sąrašą kaip Mažosios Lietuvos dieną. *(Visą V. Šilo kalbą, pasakytą renginyje, skaitykite toliau).*

K. Donelaičio draugijos pirmininkas Gintaras Skamaročius trumpai apžvelgė šios draugijos veiklą, primindamas, kad ji buvo įkurta dar 1921 metais, praėjus vos trejiems metams nuo Lietuvos valstybės atkūrimo. Ji buvo įsteigta 1921 m. rugsėjo 13 d. Klaipėdoje, veiklos pagrindus gaudama iš tuo metu uždarytos jaunimo draugijos „Jūra“. Naujos kultūros ir švietimo organizacijos vienas iš steigėjų ir pirmininkas buvo Lietuvos visuomenės veikėjas, poetas, Tautinio lietuvių banko Klaipėdoje valdytojas, ekonomistas Gustavas Juozupaitis. Draugija turėjo savo bibliotekėlę, rengė literatūros vakarus, lietuvių rašytojų, spaudos minėjimus, lietuvių kalbos kursus. 1930 m. ji surengė K. Donelaičio mirties 150-mečio minėjimą. Draugijos nare buvo ir rašytoja Ieva Simonaitytė.

Atkūrus Lietuvos Nepriklausomybę, 1992 m. kovo 14 d. Vilniuje įvyko steigiamasis K. Donelaičio draugijos susirinkimas. Jame dalyvavo 22 asmenys – darbų apie Kristijoną Donelaitį autoriai: literatūrologai Leonas Gineitis, Al-

binas Jovaišas, Kostas Doveika ir Juozas Girdzijauskas, memorialo K. Donelaičiui kūrėjas Napalys Kitkauskas, G. Skamaročius ir kiti. Sudarytos tarybos pirmininku išrinktas architektas, kultūros istorikas dr. N. Kitkauskas, kuris daug metų vadovavo draugijai ir nuveikė labai daug darbų K. Donelaičio atminimui įamžinti.

Nuo 2015 metų draugijai vadovaujantis G. Skamaročius pabrėžė ir „Alko“ klubo indėlį į draugijos veiklą, kalbėjo apie tai, kokie darbai laukia ateityje, kuo galima pasidžiaugti ir kas kelia nerimą. Jis sakė, kad Tolminkiemis brangus kiekvienam lietuviui, galima sakyti, kad ten esantys pastatai ir K. Donelaičio „Metai“ turi vienodą reikšmę, kvietė ir toliau sutelktomis jėgomis dirbti, siekiant pačių geriausių rezultatų.

Po oficialių kalbų buvo įteikti trys K. Donelaičio medaliai „Širdings brolau“. 2016 metų nominantus išrinko septynių žmonių komisija. K. Donelaičio draugija, Lietuvos rašytojų sąjunga ir Lietuvos Respublikos kultūros ministerija tarpusavio sutarimu nuo šių

K.Donelaičio medaliu „Širdings brolau“ nominantai – (iš kairės) E.Barauskienė, A.Matulevičius ir O.Druseikaitė-Ruževičiūtė.

metų nusprendė įsteigti apdovanojimus šiuo medaliu. Apdovanojimo devizas „Širdings brolau“ yra kreipinys iš K. Donelaičio 1777 m. birželio 10 d. lietuviško laiško Johanui Gotfrydui Jordanui.

Apdovanojimas K.Donelaičio atminimo medaliu „Širdings brolau“ – tai paskatinimas už K. Donelaičio asmenybės ir jo kūrybos tyrinėjimą, įamžinimą ir populiarinimą, lietuvių kultūros palikimo nagrinėjimą, jo įamžinimą, Lietuvos ir užsienio šalių institucijų, o ypač Lietuvos ir Karaliaučiaus srities bendruomenių, visuomeninių organizacijų bendradarbiavimo kultūros ir švietimo srityje skatinimą ir plėtojimą. Medalis taip pat gali būti skiriamas už lietuvių kultūros užsienyje tyrinėjimą, įamžinimą, lietuvių kultūrinę ir kūrybinę veiklą, indėlį plėtojant lietuvių kalbos mokymą(si) užsienyje. Kasmėt numatyta apdovanoti po 2-3 asmenis.

Komisija medaliu „Širdings brolau“ (autorė Skaistė Jūratė Žilienė) su liudijimu (autorius Artūras Kaminskas) šiais metais nutarė apdovanoti 3 asmenis: lietuvių kalbos mokytoją Oną Druseikaitę-Ruževičiūtę už lietuvių kalbos mokymą ir kalbos bei kultūros populiarinimą, tarptautinių kultūros ir švietimo projektų rengimą

bei įgyvendinimą, lietuviškos tapatybės stiprinimą Mažojoje Lietuvoje - Įsrutyje (Černiachovske) nuo 2008 iki 2016 metų, rašytoją Editą Barauskienę už istorinį romaną „Tolminkiemio sodininkas“ bei kitus istorinius romanus apie Mažosios Lietuvos veikėjus, Mažosios Lietuvos istorinės atminties ir kultūros paveldo puoselėjimą bei istoriką, tyrinėtoją Algirdą Matulevičių už Mažosios Lietuvos enciklopedijos ir kitų leidinių rengimą bei bendraautorystę rengiant keliasdešimt leidinių ir straipsnių Mažosios Lietuvos temomis.

Medalį mokytojai O.Druseikaitė-Ruževičiūtei įteikė Lietuvos kultūros viceministras Arnas Neverauskas. „Visų mūsų uždavinys yra lietuviškos stiprinimas pagal galimybes. Man teko bendrauti su daug lietuvių įvairiose užsienio šalyse, tarp jų ir kaimyninėse, ir žinau, kaip tai svarbu, net jei istorinės aplinkybės su kaimynais klostosi ne taip kaip norėtūsi. Mes turime savo kultūros atašė Karaliaučiaus krašte, ieškome kuo daugiau sąlyčio taškų ir toliau tą darysime“, - sakė viceministras.

Dėkodama už apdovanojimą O.Druseikaitė-Ruževičiūtė pabrėžė, kad toks jos darbo įvertinimas yra ir labai svarbus, ir jaudinan-

tis. Pati nominantė taip pat sunkiai tvardė ašaras, prisimindama kaimyninėje Karaliaučiaus srityje praleistus darbo metus, mokant lietuvių kalbos.

Rašytojų sąjungos pirmininkas Antanas A.Jonynas, sveikindamas su apdovanojimu kolegę rašytoją Editą Barauskienę, klausė, kas mes būtume be Mažosios Lietuvos, be Martyno Mažvydo, Liudviko Rėzos, Jono Bretkūno, Kristijono Donelaičio ir kitų to krašto šviesuolių, be ten leistos lietuviškos spaudos. Jis džiaugėsi, kad K.Donelaičio draugija sėkmingai gyvuoja ir tęsia savo darbą jau 95-erius metus, nes, anot A.A.Jonyno, jei ne pasišventusių žmonių darbai, kažin ar šiandien turėtume ir muziejų Tolminkiemyje, ir ažuolyno parką K.Donelaičio gimtuosiuose Lazdynėliuose.

Jautrią ir emocingą padėkos kalbą sakiusi E.Barauskienė kvietė prisiminti tuos drąsius 24 Mažosios Lietuvos vyrus, kurie pasirašė Tilžės aktą, akcentavo, kaip svarbu yra išlaikyti kalbą ir raštą. Literatūros kūrinius apie Mažosios Lietuvos garsius žmones Martyną Mažvydą, Abraomą Kulvietį, Ievą Simonaitytę ir Kristijoną Donelaitį parašiusi autorė sakė: „Kur jūs kitur rastute būrelį lietuvininkų, kurie, tautiniais rūbais pasipuošę, važiavo į Berlyną, prašydami kaizerio leisti lietuviškai kalbėti mokyklose ir bažnyčiose. Kancelris vis žadėdavo ir neištesėdavo, o jie ir vėl važiuodavo, nes puikiai suprato, kaip svarbu yra ir raštas, ir kalba“.

Nuo 1963 metų Mažąja Lietuva ir jos problematika besidominčiam istorikui, enciklopedistui Algirdui Matulevičiui apdovanojimą įteikė K.Donelaičio draugijos pirmininkas G.Skamaročius. Nominantas prisiminė savo darbus, draugijai padovanojo rankraščių ir žemėlapių, dėkojo, kad jo pastangos dirb-

ti Mažosios Lietuvos labai buvo įvertintos.

Renginio metu buvo pristatytas ir žurnalas „Donelaičio žemė“. Tokio pavadinimo laikraštis buvo pradėtas leisti 1992 m. gruodžio mėnesį, jo steigėjas ir leidėjas – K. Donelaičio draugija. Iki praėjusių metų laikraščiui vadovavo šviesios atminties redaktorius Steponas Lukoševičius. Šiemet birželį pasirodė pirmasis ketvirtinio „Donelaičio žemės“ žurnalo numeris, redaguojamas Algio Vaškevičiaus. Redaktorius pristatė naujausią žurnalo numerį ir jo temas, kvietė bendradarbiauti, rašyti žurnalui, dėkojo už finansinę paramą Spaudos, radijo ir televizijos fondui ir jo direktoriui Gintarui Songailai.

Minėjime kalbėjo ir Vydūno draugijos garbės pirmininkas Vacys Bagdonavičius, pasidžiaugęs dviejų artimų draugijų bendradarbiavimu, ir Viktoro Falkenhano – vokiečių kalbininko, daktaro, lietuvių kalbos dėstytojo Hamburgo ir Berlyno Humboldtų universitetuose, artimo Vydūno bičiulio sūnus profesorius Viktoras Justickis. Sociologas, teisininkas, habilituotas socialinių mokslų daktaras, kriminologas, Vokietijos Baltijos gydytojų draugijos narys V. Justickis džiaugėsi K. Donelaičio draugijos veikla ir linkėjo tolimesnės sėkmės.

Buvo surengta ir kultūrinė programa – K. Donelaičio kūrybą skaitė aktorius iš Šiaulių Vladas Baranauskas, išpūdingą koncertą gausiai į Rašytojų sąjungos klube susirinkusiems klausytojams dovanojo Čiurlionio kvartetas, atlikęs ir K. Donelaičio amžininkų kompozitorių, ir šių dienų kūrėjų muzikinius kūrinius ir baigęs koncertą nepamirštama ir visus sujaudinusia Juozo Naujalio „Svajone“.

Algio Vaškevičiaus
tekstas ir nuotraukos

Testamentinis lietuvininkų aktas

Mažosios Lietuvos reikalų tarybos pirmininko Vytauto Šilo kalba, pasakyta 2016 metų lapkričio 30 d. minint Mažosios Lietuvos dieną.

I pasaulinis karas dar tęsėsi, kai 1918 m. sausio 18 d. Jungtinių Amerikos Valstijų prezidentas Tomas Vudrou Vilsonas (Thom Woodrou Wilson) paskelbė **Tautų apsisprendimo teisės Deklaraciją** kaip svarbiausią principą taikingam pokario gyvenimui. Lapkričio mėnesį keturios karo išsekintos imperijos – Vokietijos, Austrijos-Vengrijos, Rusijos ir Osmanų beviltiškai žlugo. Vokietiją pribagė lapkričio 9 d. įvykusi socialistinė revoliucija, nuvertusi imperatorių Vilhelmą II. Pagaliau lapkričio 11 d. Vokietija kapituliavo, pasirašiusi su Antantės valstybėmis Kompjeno (pranc. Compiègne) paliaubas.

Pasinaudoję byrančia Vokietijos padėtimi sukruoto „Birutės“ draugijos aktyvistai – Martynas Jankus, Erdmonas Simonaitis, Jonas Vanagaitis, Liudvikas Deivikas ir Martynas Jankus. Per klaipėdiškę *Lietuviška Ceitunga* lapkričio 14 d. buvo kreiptasi į lietuvininkus:

„*Rodos, negali būti jokios abejonės, kad mes, lietuviai, priklausome prie Lietuvos. Niekas neprivalo dabar bijotės išreikšti aiškiai, kad jis nori būti Lietuvos pilietis.*”

Minėti birutininkai jau kitą, lapkričio 15 dieną, pasivadinę *Prūsų Lietuvos Tautinės komisijos* vardu, 100 tūkstančių egzempliorių tiražu paskelbė **Pašaukimą** (t.y. atsišaukimą) į Prūsų Lietuvos (t.y. Mažosios Lietuvos) gyventojus, ragindami Prūsų Lietuvą jungtis su Lietuvos valstybe. Pašaukime, pavadintame „*Lietuvininkai! Pabuskit!*“ buvo sakoma:

„*Dabar karalystės griuna, prispaustos giminės prisikelia iš vergystės. Antai finai valni, čekai valni, vengrai valni, ar tik mes, prūsiški lietuvininkai, toliau gedė-*

sime savo lietuviystės ir lįsime po vokišku apdangalu? Dabar valanda parėjo pasauliui apsakoti, kad mes su Didžiąja Lietuva esame vienos motinėls vaikai. Mes be jokios širdperšos skiriamės nuo Vokietijos: ji nebuvo mums kaip motina, bet kaip kieta, neširdinga ir svetima pamotė. Balsuokit, kad laikas pareis, tiktai už priglaudimą prie Didžiosios Lietuvos“.

Jau minėtą 1918 m. lapkričio 15 d. dieną į Tilžę susirinko aplinkinių apskričių lietuvių atstovai. Jie išrinko Mažosios Lietuvos Tautinę Tarybą, cituojame: „*atstovauti prūsų lietuvius vokiečių ir kitų tautų, ypač Santarvės akyse*“. Anksčiau minėtas Tautinės komisijos Pašaukimas buvo kreipimasis į Mažosios Lietuvos visuomenę. Tilžėje posėdžiavusi Tautinė Taryba 1918 m. lapkričio 30 d. pasirašė dviejų sakinių *politinę deklaraciją*, skirtą diplomatams, politikams, dabar žinomą **Tilžės Akto** vardu. Jame deklaruota:

„*Mes Lietuviai Prūsų Lietuvoj gyvenantieji sudarome šito krašto daugumėnė, reikalaujame, remdamiesi ant Vilsono Tautų paties apsisprendimo teisės, priglaudimą Mažosios Lietuvos prie Didžiosios Lietuvos*“.

Priimtąjį Aktą buvo nutarta paskelbti Antantės valstybėms: Prancūzijai, Anglijai, Jungtinėms Valstijoms, Italijai. Bet kaip tą padarius? Vienas iš MLTT vadovų Jonas Vanagaitis gruodžio mėnesį atvyko į Dancigą. Ten susitikęs su Danijos Raudonojo kryžiaus laivo kapitonu ir prancūzų kreiserio kapitonu, perdavė jiems Akto tekstą. Jis pateko į danų spaudą ir taip buvo paviešintas. Vėliau, 1919 m. balandžio 8 d. Tilžės Aktą gavo Versalio taikos konferencijos pirmininkas Žoržas Klemenso (Georges Clemenceau). Tai irgi prisidėjo prie Antantės sprendimo atskirti nuo Vokietijos nors Klaipėdos kraštą (kaip lietuviškiausią Mažosios Lietuvos dalį).

Jau po Antrojo pasaulinio karo Tilžės Aktą iš naujo aktualizavo lietuvių išeivija. E. Simonaičio iniciatyva Fuldoje (Vokietija) atkurta ir jo vadovaujama Mažosios Lietuvos Taryba 1946 m. lapkričio 6 d. priėmė „Mažosios Lietuvos lietuvių deklaraciją“ (vėliau pavadintą Pirmuoju Fuldos aktu), Tilžės Aktu buvo grindžiamas jos reikalavimas prijungti Karaliaučiaus kraštą (J.Bretkūno, K.Donelaičio, L.Rėzos žemę) prie Lietuvos.

Lietuviškoji išeivija nuolat minėdavo Tilžės Akto dieną. Tuo, kad ši diena būtų įtraukta į Lietuvos Respublikos Atmintinų dienų sąrašą 1998-aisiais metais, ruošiantis minėti Tilžės Akto aštuoniasdešimtmetį, pasirūpino Mažosios Lietuvos reikalų taryba (MLRT). Nutarimo projektą pateikė Seimo Nacionalinio saugumo komiteto narys Stanislovas Buškevičius. 1998 m. birželio 25 d. LR prezidentas Valdas Adamkus šį nutarimą patvirtino ir **lapkričio 30-oji tapo atmintina Mažosios Lietuvos prisijungimo prie Didžiosios Lietuvos diena, t.y. Mažosios Lietuvos diena!**

Pirmąjį Tilžės Akto dienos minėjimą Lietuvos Respublikoje surengė MLRT kartu su Lietuvininkų bendrija „Mažoji Lietuva“. Jis vyko 1993 m. lapkričio 30 d. Lietuvos kraštotyros draugijoje, švenčiant Tilžės Akto 75-ąsias metines. Minėjimo iniciatoriai ir organizatoriai buvo MLRT nariai dr. Petronėlė Žostautaitė, Vytautas Gocentas ir Irena Seliukaitė.

Karaliaučiaus krašto žemė per 1944-1948 metus neteko daugumos savo senųjų gyventojų lietuvininkų. Todėl Tilžės Aktas yra tapęs jų atstovų valios testamentu. Jis įpareigoja mus daugiau domėtis Karaliaučiaus kraštu, garsinti jo paveldą ir jo kultūros veikėjų darbus. Labai gražu, kad šį kartą Mažosios Lietuvos dieną paminėti mus į Lietuvos rašytojų sąjungą pakvietė žurnalą „Donelaičio žemė“ leidžianti Kristijono Donelaičio draugija.

O.Druseikaitė-Ruževičiūtė: „Šis apdovanojimas – tai didelė garbė ir išipareigojimas“

Minint Mažosios Lietuvos dieną, įteikti K.Donelaičio medaliai „Širdings brolau“ trims daug šiam kraštui nusipelnusiems žmonėms. Tarp nominantų komisija daugiausia balų skyrė dešimt metų lietuvių kalbos Karaliaučiaus krašte mokančiai Onai Druseikaitei-Ruževičiūtei. Siūlome skaitytojams pokalbį su ja.

O.Druseikaitė-Ruževičiūtė sako padėkos kalbą po apdovanojimo „Širdings brolau“ medaliu. (A.Vaškevičiaus nuotr.)

- Trumpai prisistatykite, ką esate baigusi, kokia buvo Jūsų darbinė karjera.

- Prieš septyniolika metų baigiau Šiaulių universitete rusų ir lietuvių kalbos mokytojo specialybę. Savo studijas tęsiau Šiaulių universitete: baigiau gretinamosios kalbotyros, vėliau - švietimo vadybos magistrantūrą. Mokiausi ir dirbau tuo pačiu metu. Septynerius metus mokiau lietuvių kalbos

Šiaulių rajono Šakynos mokykloje. Po to išvykau dešimčiai metų į Karaliaučiaus kraštą, kur iki šių metų rugsėjo dirbau Įsruties (Černiachovsko) pedagoginiame institute bei Vaikų ir jaunimo centre lietuvių kalbos mokytoja.

- Nemažai metų atidavėte darbui Karaliaučiaus krašte. Kur ir ką dirbote, kaip atsidūrėte ten?

- Į Karaliaučiaus kraštą atvykti pakvietė Lietuvių kalbos mokytojų asociacijos pirmininkas Aleksejus Bartnikas. Su juo mes susitikome viename konkurse dar tuomet gyvavusiame Tautinių mažumų ir išeivijos departamente. Domėjausi lituanistinių mokyklų veikla, turėjau minčių lietuvių kalbos mokyti Latvijos Jelgavos miesto sekmadieninėje mokyklėlėje, bet likimas lėmė taip, kad atsidūriau Įsrutyje - tuometei Įsruties pedagoginei kolegijai reikėjo lietuvių kalbos specialisto. Pirmaisiais metais dirbau ne tik kolegijoje, bet ir Vaikų namuose, vėliau - 4-oje vidurinėje mokykloje, nuo šio spalio lietuvių kalbos pamokas vedu tik Įsruties Vaikų ir jaunimo centre.

- Su kokiais sunkumais susiduria lietuvių kalbos mokytojai šioje šalyje?

- Pastaraisiais metais Karaliaučiaus krašte lietuvių kalbos besimokančių moksleivių skaičius nemažėja, bet sumažėjo mokyklų, kur veikia lietuvių kalbos ir etnokultūros fakultatyvas. Anksčiau jie veikė 25-iose mokyklose, dabar – tik 17, pvz., Gastų (Slavsko) rajone lietuvių kalbos buvo mokoma 5-iose mokyklose, dabar nebėra nė vieno fakultatyvo ir ansamblio. Prieš trejus metus dirbo 24 lietuvių

Advento vakaras Įsruities (Černiachovsko) pedagoginiame institute (O.Druseikaitė-Ruževičiūtė- pirmoji iš dešinės). Asmeninio archyvo nuotr.

kalbos ir etnokultūros mokytojai, dabar – 19, prieš penkerius metus iš Lietuvos važinėjo 13 mokytojų, dabar – tik 4. Didžiausia problema – mokytojų trūkumas, dirba tik entuziastai. Turint nedaug, vos 4 valandas, tenka dirbti papildomai, kad būtų galima paruošti mokinius lietuvių kalbos olimpiadoms, lietuviškos dainelės konkursams ar kitiems renginiams. Važinėjantys iš Lietuvos ne visada spėja grįžti tą pačią dieną, todėl tenka rūpintis nakvyne. Pensinio amžiaus mokytojams už darbo stažą srityje pensija nepadidėjo. Problemų yra daug, tad visiškai suprantama, kodėl lietuvių kalbos mokytojų skaičius katastrofiškai mažėja.

- Kas per tuos mokytojavimo metus šiame krašte Jums labiausiai įsiminė?

- Labiausiai įsiminė Karaliaučiaus krašto lietuvių kalbos mokinių olimpiados. Man teko rengti aštuonias olimpiadas: kurti scenarijus, užduotis, kartais rūpintis ir diplomų dizainu, kviesti meno kolektyvus (olimpiados svečiais yra buvę „Stalo teatras“ bei Vilniaus „Senamiesčio teatras“), organizuoti temines parodas ir užsiėmimus (karpinių, keramikos, knygų, piešinių ir kt.), susitikimus. Įsimintiniausia iš visų per tuos metus vykususių liko 2014–ųjų metų Kristijono Donelaičio 300-osioms gimimo metinėms skirta lietuvių kalbos olimpiada - tuomet

sulaukėme gausaus lituanistų būrio, kuriuos į Įsruitį atlydėjo Lietuvos Respublikos Seimo švietimo ir mokslo komiteto biuro vedėjas Kęstutis Kaminskas. Svečiams parengėme ypatingą meninę programą, sujungusią muziką, šokį ir K.Donelaičio poeziją.

- Kaip apibūdintumėte savo moksleivius, kiek jiems svarbi ir aktuali lietuvių kalba?

- Mano mokiniai labai noriai mokosi lietuvių kalbos, lietuviškų dainų ir šokių. Šiomet pirmą kartą pamokėles pradėjau vesti pirmokėliams. Pradžioje lyg ir nerimavau, kad jiems bus per sunku, bet jau po pirmo mūsų susitikimo mano abejonės dingo. Žinoma, rašyti lietuviškus žodžius jiems dar sunku, bet vaikai labai greitai juos įsimena ir puikiai taria. Vyresnieji mano mokiniai domisi pačia Lietuva, su jais esame aplankę Kauną, Šiaulius, Palangą, Kintus. Lietuvių kilmės moksleivių tarp jų nėra daug, bet visi jie tampa nuolatiniais lietuvių kalbos olimpiadų dalyviais.

- Kaip reagavote sužinojusi apie Jums skirtą apdovanojimą? Ką jis Jums reiškia?

- Skirtas apdovanojimas – tai didelė garbė ir išpareigojimas tęsti savo lituanistinę veiklą Karaliaučiaus krašte, burti bendraminčius naujiems švietimo ir kultūriniais projektams, kurių antrašte taptų apdovanojimo devizas – K.Donelaičio kreipinys „Širdings brolau“.

Svarbūs susitikimai Karaliaučiaus krašte

Lapkričio pradžioje Kristijono Donelaičio draugijos pirmininkas, VšĮ Nemuno euroregiono Marijampolės biuro direktorius Gintaras Skamaročiaus lankėsi Karaliaučiuje (Kaliningrade), kur susitiko su šios srities vyriausybės, Karaliaučiaus srities dūmos, srities kultūros paveldo objektų valstybinės apsaugos tarnybos ir kitų institucijų atstovais.

Šiais susitikimais siekta sutarti, kaip ir kokiomis priemonėmis turėtų būti aktyviau sprendžiami labai svarbūs su Kristijonu Donelaičiu, Herkumi Mantu, Vydūnu ir kitais asmenimis bei įvykiais susijusio lietuviško paveldo puoselėjimo ir atminimo įamžinimo bei lietuviško švietimo Mažojoje Lietuvoje klausimai. Šių klausimų subalansuoti sprendimai ir pasiekimai skatintų gerinti abiejų šalių nacionalinius, regioninius ir vietinius kontaktus, kartu vykdyti abiems pusėms naudingas bendras priemones.

Dalį šių klausimų kartu su kaimynais planuojama spręsti naudojantis Lietuvos ir Rusijos Federacijos (Karaliaučiaus srities) bendradarbiavimo per sieną 2014-2020 programos lėšomis. Tikimasi, kad ši programa paraiškų dalinio finansavimo skyrimui ir bendrų projektų įgyvendinimui pradės priiminėti jau 2017 m. vasaros-rudens laikotarpiu, bendriems projektams skiriant po iki 1-2 mln. eurų.

Su Regioninės tarptautinių ir tarpregioninių ryšių agentūros prie Karaliaučiaus srities vyriaus-

(Nukelta į 20 p.)

Lietuviškos dainos festivalis

Gruodžio 3 dieną Karaliaučiuje (Kaliningrade) vėl skambėjo lietuviška daina. Tai jau 15-asis regioninis vaikų festivalis „Skambėk, lietuviška dainele“. Jį organizavo Karaliaučiaus srities švietimo ministerija, Lietuvių kalbos mokytojų asociacija ir Karaliaučiaus regioninė tautinė kultūrinė lietuvių autonomija.

Šio festivalio tikslai tokie pat, kaip ir ankstesnių: skatinti bendradarbiavimą tarp Lietuvos Respublikos ir Karaliaučiaus srities, domėjimąsi lietuvių kalba ir kultūra, išsaugoti lietuvių etnokultūros tradicijas. Festivalio uždaviniai – sudaryti sąlygas moksleiviams, besimokantiems lietuvių kalbos ir etnokultūros domėtis lietuviška muzika, daina, šokiu.

Į 40-ąją J. Gagarino gimnaziją suvažiavo apie 300 festivalio dalyvių: 10 vokalinių kolektyvų, 5 folkloriniai ansambliai ir grupė solistų. Visi pasidžiaugė erdvia gražia gimnazija, kuri užima didžiąją teritoriją. Joje mokosi daugiau kaip du tūkstančiai moksleivių, dirba du šimtai mokytojų, dešimt pavaduotojų. Norint apeiti visus korpusus, vestibulius, kabinetus ir kitas patalpas tektų nueiti apie aštuonis kilometrus. Salė buvo papuošta Rusijos Federacijos ir Lietuvos Respublikos vėliavų spalvų balionais, ekrane – festivalio emblema.

Mokyklos šeimininkai susi-

rinkusius sveikino daina ir šokiu. Renginio vedantieji Svetlana ir Sergėjus sakė, kad srityje gyvena 130 tautybių žmonės, tarp kitų čia puoselėjama ir lietuvių kultūra bei kalba.

Regioninės lietuvių tautinės kultūrinės autonomijos pirmininkas Alvidas Muliolis pasveikino svečius, dalyvius ir mokyklos šeimininkus, palinkėjo sėkmės. Ankstesni festivaliai vykdavo kituose srities miestuose, o šių metų 15-asis, jubiliejinis – Karaliaučiuje. Pirmininkas įteikė diplomus už festivalio organizavimą Lietuvių kalbos mokytojų asociacijos pirmininkui Aleksejui Bartnikui, 40-osios gimnazijos direktorei Tatjanai Miščiuovskajai, savo pavaduotojui, pagrindiniam šio renginio organizatoriui Algirdui Karmilavičiui.

Festivalio dalyvius šiltai pasveikino Karaliaučiaus miesto administracijos švietimo komiteto pirmininkė Tatjana Petuchova. Ji kalbėjo, kad 40-oji gimnazija – viena geriausių mieste, kad labai svarbu nuo mažų dienų auklėti vaikus tolerancijos dvasia ir padėkojo kultūrinei tautinei autonomijai už bendradarbiavimą.

Karaliaučiaus srities vyriausybės vardu visus sveikino ryšių su visuomene skyriaus ekspertas Igoris Gurovas, sakydamas, kad Rusija stipri meile ir draugyste - tai ir įrodo tokie festivaliai.

Karaliaučiaus srities plėtotės instituto direktorė Ala Isajeva sakė, kad šie metai sričiai - jubiliejiniai, nes jai sukanka 70 metų. Ji teigė, jog dainos ir šokio tradicijas reikia išsaugoti.

Lietuvos Respublikos generalinio konsulato Karaliaučiuje kultūros atašė Raminta Gecevičienė pasidžiaugė, kad tai jau 15-oji kultūros šventė, padėkojo organizatoriams ir šeiminkams, linkėjo gražaus koncerto ir geros nuotaikos.

Asociacijos pirmininkas A. Bartnikas priminė, kad prieš 190 metų, 1825-aisiais Albertinos rektorius Martynas Liudvikas Gediminas Rėza išleido pirmąjį lietuvių liaudies dainų rinkinį (85 dainos) ir išvertė jas į vokiečių kalbą. Pirmininkas pasidžiaugė, kad festivalio metu buvo atliktos kelios L. Rėzos dainos. Festivalio dalyviai atliko lietuvių liaudies, taip pat aranžuotas dainas, šiuolaikinės estrados ir vaikų vokalinės muzikos kūrinius.

Džiugiai nuteikė tai, kad šventėje dalyvavo Karaliaučiaus folkloriniai kolektyvai: F. Šopeno vardo meno mokyklos kolektyvas „Talice“, ansamblis „Večioriki“. Vaikų ir jaunimo kūrybos rūmų ansambliai, atlikę lietuviškas dainas.

Solidi komisija vertino atlikėjus už profesionalumą, artistiškumą, sceninės kultūros lygį, repertuaro pasirinkimą, pasirodymo originalumą. Nuostatuose buvo įrašytas dar vienas punktas – už dalyvavimą festivalyje. Asociacijos pirmininkas A. Bartnikas pasidžiaugė, kad kasmet gerėja moksleivių pa-

sirodymo lygis ir šios nominacijos neprireikė.

Komisija už aukštą pasirodymą ir meninės raiškos lygį įvertino Ragainės (Nemano) 2-osios vidurinės mokyklos žemesniųjų klasių mergaičių ansamblį (vadovės Jolanta Valskienė ir Vida Martišauskienė), folklorinį ansamblį „Rūtėlė“ (vadovė Irena Tiriuba) iš Romuvos (Gurjevsko), Pilkalnio (Dobrovolsko) ansamblį „Malūnėlis“ (vadovai Alma Janvariova ir Jonas Asakavičius), F. Šopeno meno mokyklos folklorinį ansamblį „Talica“ (vadovė Svetlana Rakejeva). Buvo įvertinti solistai: Veronika Jevsiukova iš Karaliaučiaus mokyklos internato – licėjaus (mokytojai Jekaterina Žoludajeva ir Algirdas Karmilavičius), Ana Anisimova iš Karaliaučiaus 40-osios gimnazijos (mokytoja Liudmila Vasilevskaja), Karina Svirina iš Įsruties (Černiachovsko) 4-osios vidurinės mokyklos (mokytojai Jelena Černenkova ir Ona Druseikaitė-Ruževičiūtė), Antanas Paukštis iš Tilžės (Sovetsko) kūrybos centro (mokytoja Tatjana Pavlova), Aleksejus Ochmanas iš Pilkalnio vidurinės mokyklos (vadovai Alma Janvariova ir Jonas Asakavičius).

Festivalyje pralaimėjusiųjų nebuvo: visiems dalyviams buvo įteikti organizacinio komiteto diplomai, atminimo ženkleliai ir dovanos - puodeliai su 15-ojo festivalio emblema ir saldainiai.

Organizacinis komitetas padėjo 40-osios gimnazijos vadovybei (direktorė Tatjana Miščurovskaja), kultūrinei lietuvių autonomijai (pirmininkas Alvidas Muliuolis) už pagalbą ruošiantis ir vedant muzikos festivalį „Skambėk skambėk, lietuviška dainele“.

Emilija Algaudė Bukontienė
Kraupiško (Uljanovo)
vidurinės mokyklos mokytoja

Stalupėnų ir Druskininkų mokinių susitikime – Kristijonas Donelaitis bei Liudvikas Rėza

Svečiai ir šeimininkai prie „Atgimimo“ mokyklos

Pernai spalio mėnesį mūsų mokyklos mokytojų grupė lankėsi Karaliaučiaus (Kaliningrado) srityje, Stalupėnų (Nesterovo) vidurinėje mokykloje. Tuomet prasidėjo mūsų bendra veikla – projektas „Karaliaučius – lietuvių kultūros lopšys“. Abiejų mokyklų vadovai Danutė Časiėnė ir Nikita Gurjevas bei mokytojos Tatjana Rodenko ir Nijolė Zdančiuvienė, Jūratė Šalengienė bei jų vadovaujami mokiniai susirašinėjo, bendravo virtualioje erdvėje. Mokiniai rinko medžiagą apie K. Donelaitį, domėjosi vieni kitų kultūra, jos paveldu.

Praėjus metams, šiemet spalį Stalupėnų vidurinės mokyklos 24 lietuvių kalbos fakultatyvo mokiniai su vadove bei dar 10 įvairių dalykų mokytojų atvyko į Druskininkų „Atgimimo“ mokyklą pagal Švietimo ir mokslo ministerijos finansuojamą projektą „Mažosios

Lietuvos kultūros paveldas“. Po trumpos ekskursijos mokykloje svečiai apsilankė muziejuje „Girios aidas“. Džiaugėmės, galėdami savo naujuosius draugus pakviesti į tą dieną mokykloje vykusį partizanų dainų festivalio koncertą „Laisvės keliu“. Svečiai klausėsi partizaninio laikotarpio dainų, pamatė ir išgirdo garsiąją dainininkę Veroniką Pavilionienę ir galėjo betarpiškai pajusti mūsų skaudžios istorinės ir kultūrinės patirties dvelksmą.

Susipažinę su mokykla, svečiai nekantravo pamatyti mūsų kurortą, kurio grožį jiems atrasti padėjo mokytoja Janina Jonušauskaitė. Po kelionės projekto dalyviai atsikvėpė Vandens pramogų parke bei grožėjosi vakariniais Druskininkais.

Rytojaus dieną mokyklos aktų salėje susitiko Stalupėnų ir „At-

gimimo” mokyklų mokiniai ir mokytojai. Mokyklos direktorė D.Časienė papasakojo apie “Atgimimo” mokyklos veiklą, kasdienybę ir šventes, vykdomus projektus, savo pristatymą gausiai iliustruodama skaidrėmis. Stalupėnų vidurinės mokyklos direktorius N.Gurjevas džiaugėsi, kad projektas tarp mūsų mokyklų sėkmingai vyksta ir išreiškė viltį, kad mokiniai vis daugiau bendraus ir turtins savo kultūrinę bei socialinę patirtį. Direktorius pakvietė “Atgimimo” mokyklos mokytojus ir mokinius artimiausiu laiku apsilankyti Stalupėnuose.

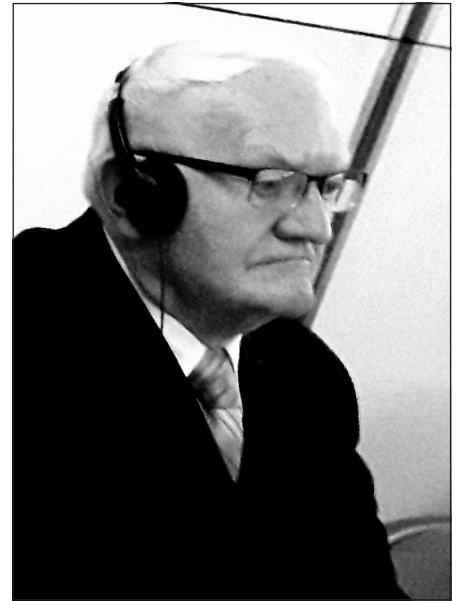
Stalupėnų mokyklos istorijos ir lietuvių kalbos mokytoja T.Rodenko papasakojo apie intensyvią lietuvių kalbos fakultatyvo veiklą. Jį lankančių mokinių tikslas – pažinti Lietuvą, jos kultūrą, išmokti lietuvių kalbą, bendrauti ir bendradarbiauti. Užsiėmimų metu mokiniai klauso įrašų lietuvių kalba, susipažįsta su Lietuvos kultūra bei literatūra, ragauja nacionalinių valgių, švenčia kalendorines šventes. Mokiniai taip pat dalyvavo ekslibrio, Nepriklausomybės dienos piešinių konkurse Stalupėnų miesto K.Donelaičio vardo bibliotekoje. Lietuvių kalbos olimpiadoje jie nuolat užima pirmąsias vietas. Jaunieji lietuvių kalbos ir kultūros entuziastai mėgsta keliauti - jie aplankė Kauną, Vilnių, Marijampolę. Fakultatyvo nariai lankėsi prie Vištyčio ežero, buvo atvykę į Druskininkus, Sūduvos kraštą, Vištyčio regioninį parką. Jie taip pat dalyvavo Tolminkiemyje vykusiame lietuviškos muzikos festivalyje “Svečiuose pas Donelaitį”, etnokultūrinėje stovykloje “Palikimas” Krante (Zelenogradske) ir čia sukūrė filmą apie Liudviko Rėzos, lietuvių liaudies dainų rinkėjo ir leidėjo, K.Donelaičio “Metų” rankraščio išsaugotojo, gyvenimą.

Ruošdamiesi šiam susitikimui Stalupėnų mokyklos mokiniai savo darbus taip pat skyrė Liudviko Rėzos 240 metų sukakčiai. Jie pristatė savo parengtas skaidres, skirtas šiai sukakčiai. Mokiniai Aleksandras ir Anastasija papasakojo apie ypatingą Stalupėnų mokinių kūrinį - filmą “Liudvikas Rėza”. Jo pirmoje dalyje įamžinti pirštais smėlyje piešiami svarbiausi L.Rėzos gyvenimo etapai. Antrąją filmo dalį mokytoja T.Rodenko pristatė kaip novatorišką. Lietuviškos sutartinės garsų fone akmenukų, šakelių ir lapų koliažai smėlyje ir vandenyje, vėjo siausmas, šokis, judesys tarsi iliustruoja filmo teiginį “Pagrindinis mito principas – istorijos virsmas gamta”. Filme susilieja ugnis, medis, žemė, metalas ...

T.Rodenko pristatė mažiausią mokinį – savo sūnų Aleksandrą, kuris perskaitė Vytės Nemunėlio eilėraštį “Trys pieštukai”, o Stalupėnų vidurinės mokyklos mokinė Viktorija Belkevičiūtė raiškiai padeklamavo Janinos Degutytės eilėraštį “Kalba”. Po filmo peržiūros “Atgimimo” ir Stalupėnų mokyklų mokiniai suvienijo jėgas protų mūšyje “Donelaitis mūsų širdyse”. Susibūrę į šešias mišrias komandas mokiniai dalinosi tarpusavyje žiniomis ir kultūrine patirtimi, kartu ieškodami atsakymų į klausimus apie K.Donelaičio gyvenamąjį laikotarpį, kūrybą, atminimo įamžinimą. Sėkmingai atradusios kelią klausimų labirinte komandos buvo apdovanotos saldžiuoju prizų bei knygomis.

Susitikimui baigiantis, “Atgimimo” mokyklos direktorė D.Časienė išreiškė viltį, kad mūsų mokyklos mokiniai greitai aplanaks savo draugus jų mokykloje.

Jūratė Šalengienė,
Druskininkų “Atgimimo”
mokyklos lietuvių kalbos
mokytoja

Dr. Algirdas Matulevičius
Istorikas, enciklopedistas

Lapkričio 25 – 27 dienomis Sankelmarko Baltijos akademijoje (*Academia Baltica*), netoli Flensburgo (Šlezvigo - Holštėno žemė, Šiaurės Vokietija) įvyko seminaras, kuriame dalyvavo istorikai, kraštotyrininkai, žurnalistai, rašytojai, žmonės, kurių giminės šaknys - Rytų Prūsijoje bei Mažojoje (Prūsų) Lietuvoje. Kaip visada, dauguma vokiečių, po kelis ar keletą lietuvių (kautietė prof. Sigita Barniškienė, vilniečiai germanistė ir publicistė, buvusi Vilniaus universiteto ilgametė dėstytoja, vertėja, dabar pagal archyvinę medžiagą tirianti aktualias XX a. Lietuvos istorijos problemas Irena Tumavičiūtė, šio rašinio autorius ir ilgametė Šilutės muziejaus direktorė, sudėtingo gyvenimo asmenybė Roza Šikšnienė-Oganisjan, lenkų ir kaliningradiečių). Galbūt arba tikrai baltų prūsų ar lietuvių kilmės buvo J. Bardun iš Kaliningrado, M. Jurgingas ir A. Tydecks-Jurging iš Hanoverio, K. Kolenda iš Hamburgo, E. Petereitis iš Bonos, G. Riedelis iš Švarcembeko, J. Venzelis iš Volfsburgo ir K. Virkus iš Bytovo. Akademijos vadovas – energingasis jaunas intelek-

Rytprūsiečiai kelyje

tualas dr. Christianas Pletzingas, kilęs iš buvusios Rytų Prūsijos (anot akad. prof. Vytauto Mažiulio, pavardės galūnė su –ing gali būti prūsiškos kilmės). *Pastaba: Rytų Prūsija – nuo XVIII a. Prūsijos karalystės, nuo 1871 m. Vokietijos imperijos provincija. XVIII a. – XIX a. pradžioje (iki reformų per ir po napoleonmečio, arba prancūzmečio) ją sudarė Lietuvos ir Rytų Prūsijos departamentai – senosios Prūsijos teritoriniai administraciniai regionai. Beje, lietuviškosios apskritys oficialiai vadintos ir Lietuvos provincijos (Preußisch-Litauen), Lietuvos terminais.*

Programą sudarė projektų vadovė Marion Clausen, renginiams vadovavo moderatorė dr. Petra Zuhlsdorf-Bohm. Kaip visada, vyravo mokslinė, draugiška aplinka. Seminaro dalyviai vokiečiai nekėlė aktualių, aštresnių klausimų, vengė nepatogių ar nemalonių, skaudžių praeities įvykių vertinimų. Tačiau, pokalbiuose prie kavos puodelio ir vokiečiai buvo atviresni, nevengė aštresnių pokario istorijos vertinimų.

Mes, keli lietuviai, aktyviai dalyvavome pasisakydami arba patikslindami pranešėjų mintis. Nuoširdžiai dėkoju kolegei Irenai Tumavičiūtei, kuri mano pasisakymus gimtąja valstybine kalba profesionaliai vertė į vokiečių kalbą. Žinome apie lietuvininkų, arba mažlietuvių, taip pat ir dalies vokiečių nuopelnus lietuvių kalbai, raštijai, kultūrai, mokslui, ūkio pažangai, politinei minčiai. Kai kuriais amžiais Mažojoje Lietuvoje lietuviybė buvo daugiau nei carinės Rusijos imperializmo pavergtoje Didžiojoje Lietuvoje, nors ši – buvusios

Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės šerdis.

Jau esu rašęs, kad Didžiojoje Lietuvoje po 1795 m. Rusijos imperijos okupacijos buvo pirmetas atsilikęs azijinis gamybinių santykių, ūkio sanklodos būdas, vykdytas lietuvių kalbos bei apskritai kultūros genocidas. Mažojoje Lietuvoje, nors lietuvininkai (mažlietuviai) neturėjo savo valstybės, per XVIII a. pradžios kolonizaciją gausiai apsigyveno vokiečių bei vokiečiųkalbių, bet dėka Reformacijos, o 1807 m. panaikinus Prūsijoje baudžiavą, ilgainiui buvo sukurta provokarietiško tipo, pažangesnio ūkio rinkos ekonomikos visuomenė. Nors 1871 m. susikūrus Vokietijos imperijai lietuvių kalba buvo šalinama iš viešojo gyvenimo, bet kitose srityse lietuvininkai turėjo kultūrinę autonomiją.

Po Baltijos akademijos vadovo dr. Christiano Pletzingo sveikimo kalbos pranešėja iš Greifsvaldo Mareikė Schonle pranešime *Iš Karaliaučiaus į Kaliningradą* kalbėjo apie krašto gyventojų vokiečių, prūsų, lietuvių žūtis ir Raudonosios armijos su NKVD vykdytas žudynes, bėglių vilks-tines, vėliau okupacinės sovietinės karinės valdžios įvykdytas autochtonų deportacijas į sovietizuojamą SSRS okupuotą zoną – Rytų Vokietiją. Mano nuomonei, kad mes Lietuvoje šitokias Mažosios Lietuvos (Karaliaučiaus ir Klaipėdos kraštai) civilių gyventojų masines žudynes vertiname kaip genocidą, pritarė Maskvoje gimusi Rusijos Mokslų akademijos Etnografijos ir etninės antropologijos instituto Maskvoje buvusi ilgametė mokslinė bendradarbė, kovotoja už žmogaus

teises prof. habil. dr. Svetlana Červonaja. Tarp daugelio monografijų ji yra parašiusi *Pilietiniai judėjimai Lietuvoje. Ankstyvasis Sąjūdis (Graždanskie dviženija v Litve. Molodoj Sajudis, 1993)*. Už tai pirmasis Nepriklausomos Lietuvos valstybės vadovas prof. Vytautas Landsbergis ją pavadino rusų tautos sąžine, ginančia Rusijos demokratijos garbę (rašau iš atminties - A. M.). S. Červonaja žinoma ir Europoje kaip drąsi, nuosekli, išstverminga mažų tautų gynėja, aštriai kritikuojanti agresyvią Rusijos imperialistinę politiką.

Kalbant apie Lietuvą prelegentės ištartas teiginys, jog Lietuvoje po karo vyko pilietinis karas, rodo, jog jaunieji Vokietijos istorikai iki šiol naudojami ir tekstais, į kuriuos įterpti mūsų partizaninį karą menkinantys teiginiai. Po pranešimo prasidėjus trumpai diskusijai mus, lietuvius, aplenkė publicistas iš Lenkijos Janusz Tycneris, trumpai ir aiškiai pasakęs, jog nei Lietuvoje, nei Lenkijoje nebuvo pilietinio karo, o vyko pasipriešinimas sovietinei okupacijai.

Disonansu nuskambėjo jaunos žurnalistės kaliningradietės Oksanos Sasonovos pasakojimas (tiksliau – pasaka idilija) apie su jaunu fotografu Aleksandru Matvejevu nuo šių metų vykdomą projektą *Naujakuriai*. Naujoji tėvynė – Kaliningrado sritis. Pasakojimą ji iliustravo nuotraukomis, o iš komentarų susidarė išpūdis, kad šiame krašte vyksta geras darnus gyvenimas; po karo likę dar gyvi vokiečiai kartais ir gerai sugyveno su kolonistais rusais, vieni pas kitus svečiuodavosi, dalijosi sunkumais, būdavo, kad kartu ir išgerdavo, ir pašokdavo. Tarytum Karaliaučiaus krašte nebuvo nei daugelio sovietinių konclagerių, nei daugybės tūkstančių mir-

čių nuo bado ir automatų kulų, masinio moterų prievartavimo, tremčių į Sibirą, patyčių, kad visi vietiniai buvo laikomi fašistais. Nuotraukose matėme rusus bei rusakalbius, bet nepastebėti, gal ignoruojami liko lietuviai ir kitų tautybių žmonės. Juk sovietai, o dabar Rusija taip propaguoja tautų draugystę, dabar vartodami terminą multikultūra. Seminaro dalyviai klausė – „Kodėl“?

Ypatingo dėmesio susilaukė išsamus, paremtas objektyviais faktais, daugybės liudytojų parodymais dr. Christopherio Špaco (Spatzo) iš Berlyno mokslinis pranešimas apie vadinamuosius Vilko vaikus (*Wolfskinder*). Apie Karaliaučiaus krašto vaikus, nuo bado, ligų, sovietinio smurto po karo atbėgusius į gretimą, kitą Lietuvą – buvusią Lietuvos valstybę, 1940 m. ir po karo okupuotą, aneksuotą ir sovietizuojamą, bet iki kolchozų įsteigimo turinčią ką pavalgyti, ypač garsėjusią lašiniaus. Sibire jais išsigelbėjo tūkstančiai lietuvių. Lietuviai ūkininkai priglaudė, maitino kelis tūkstančius išbadėjusių lietuvininkų ar vokiečių našlaičių, vadintų „vokietukais“. Krašto tyrininkas Jonas Česnavičius iš tūkstančių pavardžių nustatė, kad Tilžės, Ragainės, Pilkalnio, Gumbinės apskrityse gyveno iki 2/3 lietuvininkų arba lietuvių kilmės kaimo gyventojų. Dr. Chr. Špacas parašė daktaro disertaciją ir išleido knygą. 1992 m. buvo sukurtas dokumentinis filmas, vėliau ir meninis, istorikė ir žurnalistė iš Vokietijos Ruth Kibelka-Leiserovitz 1991 m. parašė knygą *Wolfskinder* (2000 m. lietuviškas leidimas *Vilko vaikai*), dabar vilnietis Alvydas Šlepikas parašė romaną *Mano vardas Marytė*, jis vertinamas ir Vokietijoje (pastarasis išverstas į vokiečių ir lenkų kalbas). Dr. Ch. Špacas savo pra-

nešimą pradėjo jaudinančia citata iš minėtojo A. Šlepiko romano pirmojo skyriaus, kaip „vokietukai“ užšalusia upe tarsi gyvybės keliu traukia Lietuvos pusėn. Dešimtys tūkstančių likusių savo žemėje vaikų mirė sovietiniuose konclageriuose, nuo difterijos, šiltinės, bado, šalčio ir žudynių. Ypatingu žiaurumu pasižymėjo enkavedistai ir raudonarmiečiai iš Vidurinės Azijos. Keli tūkstančiai gelbėjosi eidami pėsti į okupuotą Lietuvą (LSSR), kiti ją per kančias pasiekė kitais būdais.

Pasak dr. Chr. Špaco, jau ir pasenę buvę vaikai nenorėjo prisiminti vargų, tylėjo. Sunku buvo juos prakalbinti, ypač gyvenančius buvusioje Rytų Vokietijoje. Tačiau laikai keičiasi, atsiranda atvirumas, noras išsipasakoti. Rytų Vokietijoje kalbėti apie Rytų Prūsiją ir patirtus vargus buvo draudžiama. Pranešėjo nuomone, tais siaubingais metais Rusijos okupuotos Lietuvos teritorijoje buvo atsidūrę apie 25 tūkstančius Rytų Prūsijos vaikų. Jis pabrėžė į savo šeimas priėmusių iškankintus vaikus lietuvių gerumą, žmogiškumą jie rizikavo netgi gyvybe, ištrėmimu į Sibirą. „Vokietukai“ gaudavo suklastotus dokumentus svetima pavarde. Anta, mano bičiulis, gyvenantis Kylyje (Kiel), prie Baltijos, doc. Wolfgangas Otas Paulus Toerneris (Törner), kai tėvai žuvo Karaliaučiuje, į Lietuvą atvažiavo prekinu traukiniu, ant vagono viršaus pasislėpęs po anglimis. Jį priglaudė šiauliečių Krilavičių šeima, jų pavarde jis mokėsi vidurinėje mokykloje, vargais negalais įstojo į Vilniaus universitetą, 1961 – 1962 m. studijavo germanistiką. Suradęs giminių VFR, Raudonojo kryžiaus pagalba persikėlė ten, lituanistinėse stovyklose klausėsi emigrantų intelektualų filosofų A.Maceinos, S. Šalkauskio, isto-

riko Z. Ivinskio ir kitų paskaitų. 1971 – 1998 m. buvo Kylio miesto Suaugusiųjų švietimo pedagoginio instituto Užsienio kalbų skyriaus vedėjas, skaitė paskaitų ciklus ir rašė apie Prūsiją, Mažąją ir Didžiąją Lietuvą, Rusijos istoriją ir rusų literatūrą. Tarp parašytų knygų – atsiminimai *Gyvenimas be dovanų krepšelio: Vilko vaiko prisiminimų pėdsakais* (vokiečių kalba: *Ein Leben ohne Schultüte: Spurensuche aus den Erinnerungen eines Wolfskindes*, 2006).

Prieš keliolika metų, kai Baltijos akademijos įkūrėjas ir tuometis vadovas, didelis lietuvių bičiulis dr. Dietmaras Albrechtas surengė Nidoje konferenciją apie Mažąją (Prūsų) Lietuvą, išgirdau Toernerio pavardę. Mano paklaustas, ar yra studijavęs Vilniaus universitete, atsakė teigiamai. Susipažinome, susidraugavome, susirašinėjame. Lietuviškai ir kalba, ir rašo – iki šiol nepamiršo. Įamžinau jį lietuviškose enciklopedijose. Beje, pranešėjui Chr. Spatzui priminiau, kad Lietuvoje nuo 1991 m. veikia buvusių rytprūsiečių vokiečių vaikų bendrija „Edelweiß - Wolfskinder“ („Edelveiso-Vilko vaikai“). Tarp jos narių yra įžymių Lietuvos valstybės piliečių, aukštųjų pareigūnų.

Beje, po pranešimo girdėjome kai kuriuos vokiečius kalbant, jog jie apie tuos Vilko vaikus girdi pirmą kartą. Čia galėtume išvelgti ir sisteminės žiniasklaidos kaltę – daugelį metų vokiečiams ir rytuose, ir vakaruose buvo diegiama, jog nebūta nieko baisiosnio už nacistinės Vokietijos nusikaltimus. Kadangi diskusijoms skirtas laikas buvo labai trumpas, kalbėdavome su vokiečiais apie tai prie pietų stalo ar gurkšnodami kavą.

(Tęsinys kitame numeryje)

Sėkmingi kūrybinio verslumo pavyzdžiai yra ypač vertingi pasienio regionams, kur didelis nedarbas, nedidelės gyventojų pajamos, o tai, kad mažieji miesteliai yra nutolę nuo didžiųjų centrų, turi labiau neigiamą nei teigiamą poveikį žmonių gyvenimo lygiui.

Karaliaučiaus (Kaliningrado) srities Stalupėnų (Nesterovo) rajonas išsiskiria ne vienu sėkmingu ekologinio turizmo projektu, tačiau Didžiojoje Romintoje (Krasnolesje) šokolado parduotuvė „Rominten“ šio miestelio svečius nustebina savo išskirtinumu ir savotiška egzotika šiam istoriniam kraštui: Didžiojoje Romintoje, mažame kaimelyje, kuris yra Karaliaučiaus srities rytuose, netoli pasienio su Lietuva ir Lenkija, gaminamas aukštos kokybės šokoladas.

Šokolado parduotuvė „Rominten“ - autorinis Sergejaus Česnulevičiaus ir Anatolijaus Šiškinio projektas, pradėtas dar 2012 metais. Sergejaus Česnulevičiaus gyvenimas visada buvo susijęs su mišku: baigė vidurinę mokyklą Didžiosios Romintos gyvenvietėje, po karinės tarnybos gavo biologo išsilavinimą, dirbo kaimo mokykloje mokytoju, aplinkosaugininku, aktyviai dalyvavo kuriant Vištyčio ekologijos ir istorijos muziejų.

Anatolijus Šiškinas Įsruities (Černiachovsko) Jurbarko (Georgenburgo) žirgyne daug metų atidavė žirgų sportui. Per trumpą laiką Sergejui su Anatolijumi pavyko sukurti atpažįstamą prekės ženklą - „Rominten“ gurmaniškus saldinius, kurių gamybai naudojama vietinės gamtos dovanos, augančios ir gaminamos Vištyčio kalvose. Vietovės šlovinga istorija, gamtos išskirtinumas, čia gyvenančių žmonių butis, literatūrinis ir meninis paveldas padiktavo įmonės pavadinimą - „Rominten“ šokolado parduotuvė. Žodžio „Rominten“ prūsiškoji šaknis „rom“, reiškianti „ramybę“ ir sietina su lietuvių šventykla Romuva tapo įmonės devizo pagrindu - „Tyla ir ramybė, įspūdis ir malonumas“.

Šokoladas „Rominten“ – vizitinė Romintos girios kortelė

Šokolado parduotuvės savininkai.

Šokolado gamyba čia vyksta 15,6 m² mini ceche. „Rominten“ šokolado gamybai naudojamos aukštos kokybės šokolado žaliava iš Pietų Amerikos: Kolumbijos, Ekvadoro (iš laikomos pasaulyje geriausios *fino de aroma* kakavos). Bandymas šokoladinių saldinių įdarui naudoti vietos natūralius komponentus (žolelių, augalų, vaisių, uogų) buvo labai sėkmingas ir yra taikomas sezonškai. Dar vienas išskirtinis bruožas yra pramoninio bendradarbiavimo su kitų sudėtinių medžiagų (grietinė, sviesto, medaus, vaisių ir kt.) gamintojais ir augintojais, savo veikla užsiimančiais Vištyčio teritorijoje. Šis bendradarbiavimas leido sukurti produktą, kuris pagamintas iš ekologiškų žaliavų, gautų iš natūralios ir neužterštos gamtos, tai taip pat pagerina ir gaminamo produkto kokybę. Itin didelį dėmesį gamintojai skiria produktų išvaizdai ir įpakavimui, naudojami Romintos girios vaizdai bei pirkėjui pateikiama informacijos apie vietovę.

Per gana trumpą laiką „Rominten“ šokoladas rado savo vartotoją ne tik Karaliaučiaus krašte, bet ir užsienyje. Produkcija realizuojama Didžiojoje Romintoje veikiančioje parduotuvėlėje, Gumbinėje (Guseve), ja prekiaujama internetinėje parduotuvėje. Tačiau tie-

sioginis bendravimas su klientais yra vienas iš svarbiausių veiklos principų - Sergejus ir Anatolijus savo meno paslaptimis dalinasi su visais jų šokolado parduotuvėlės lankytojais, rengia šokolado gamybos užsiėmimus. Jų nuomone, labai svarbi vieta, kur įkurtas verslas, lankytojams svarbu ne tik paragauti jų šokolado arba dalyvauti jo gamyboje, bet ir sužinoti daugiau apie Romintos girių ir išsaugoti atmintį ir skonį, ir jos užburiančius vaizdus.

Norintys įsigyti „Rominten“ šokolado gaminių jų turėtų ieškoti socialinių tinklų puslapiuose *Вконтакте* ir Facebook http://vk.com/rominten_chocolate; <https://www.facebook.com/Rominten.chocolate>. Be to, degustacijos ir pardavimas vyksta įvairių mugių, kultūros ir gastronomijos renginių Karaliaučiuje metu. Dažniausiai „Rominten“ šokolado produkcija užsakoma kaip dovanos mokyklinėms šventėms ar verslo renginiams. Sergejus ir Anatolijus tikisi, kad artimiausiu metu jiems pavyks sulaukti tiesioginių ir nuolatinių užsakymų, nes kaimynystė su Lietuva ir Lenkija turėtų atverti naujas galimybes jų produkcijai šių šalių regioninėse rinkose.

Onos Ruževičiūtės-Druseikaitės
tekstas ir nuotraukos

Учимся говорить по-литовски

Произношение звуков

Гласные

1) Гласные **I, U** являются краткими; **A, E** являются и кратким, и долгими. По произношению они мало отличаются от соответствующих гласных в русском языке, за исключением гласного **E**. 2) В литовском алфавите, в отличие от русского есть несколько вариантов **E**: **E** произносится как русское **Я** в слове «пять» (после согласного) и произносится без звука йот как в середине так и в начале слова. 3) Звук **I** в литовских словах после согласных и перед гласными **A, Ȧ, O, U, U̇, Ū** служит в качестве мягкого знака и не произносится. 4) Гласные **Ȧ, Ė, İ, Y, U̇, Ū, Ȯ** являются долгими гласными.

Согласные

Согласные литовского языка в практически полностью соответствуют русским согласным, кроме **H**. 1) Перед гласными **A, Ȧ, O, U, U̇, Ū** согласные произносятся твердо, например: *lapas, vasara, sodas, butas*. 2) Перед гласными переднего ряда **E, Ė, İ, I, Y** согласные произносятся мягко, например: *medis, dėdė, miškas*. 4) Иногда согласные перед гласными заднего ряда **A, Ȧ, O, U, U̇, Ū** произносятся мягко, однако в таком случае перед ними стоит буква **I** (см. Гласные пункт 3). Например: *čia, siūlas, kelionė*. 5) Мягко произносятся также согласные, стоящие перед мягким согласным, например: *kalbėti, berniukas*. 6) Согласный **J** произносится как русский **Й**, например: *Jonas* – Йонас. Согласный **J** всегда мягкий, поэтому знак смягчения (**I**) перед ним не ставится. 7) Буква **Č** в литовском языке читается как русское **Ч**. Буква

Š читается как русское **Ш**. Буква **Ž** как русское **Ж**. Для записи некоторых звуков используются комбинации, например: *ch* — [x], *dz* - [дз], *dž* - [дж].

Дифтонги

Дифтонги бывают двух типов: двугласные сочетания и смешанные двузвучные.

В состав двугласного сочетания входят два гласных, которые входят в один слог. Таких сочетаний 6:

ai	au	ei	ie	ui	uo
ай	ау	ей	е	уй	уо

ai – *vaikas*[ребёнок];
au – *laukas*[поле];
ei – *leisti*[позволять, пускать];
ie – *liepa*[липа];
ui – *puikiai*[отлично];
uo – *duona*[хлеб]

В состав смешанных двузвучных дифтонгов входят гласные **a, e, i, u** и согласные **l, m, n, g**, которые входят в один слог. Смешанных двузвучных дифтонгов 16:

al	am	an	ar
ал	ам	ан	ар
el	em	en	er
ел	ем	ен	ер
il	im	in	ir
ил	им	ин	ир
ul	um	un	ur
ул	ум	ун	ур

Kaip pasisveikinti ir atsisveikinti? Как поздороваться и попрощаться?

В литовском языке много различных слов приветствия и прощания. Выучите несколько фраз.

Sveikinamės. Здравваемся

Labas rytas – Доброе утро.

Labą diena – Добрый день.

Labas vakaras – Добрый вечер.

Sveikas gyvas – Здравствуй (обращаясь к лицам мужского пола).

Sveika gyva – Здравствуй (обращаясь к лицам женского пола).

Sveiki gyvi – Здравствуйте.

Sveikas – Здравствуй (обращаясь к лицам мужского пола).

Sveika – Здравствуй (обращаясь к лицам женского пола).

Sveiki - Здравствуйте.

Atsisveikiname. Прощаемся

Iki pasimatymo - До свидания.

Iki rytojaus - До завтра.

Laimingo kelio - Счастливого пути.

Labos nakties - Спокойной ночи.

Labanakt - Спокойной ночи.

Sudie - С Богом.

Viso gero - Всего хорошего.

Kaip padėkoti? Как поблагодарить?

Ačiū – Спасибо.

Labai jums (tau) ačiū – Большое спасибо (вам/тебе).

Dėkoju - Благодарю.

Nuoširdžiai dėkoju - Искренне благодарю.

Ačiū už pakvietimą - Спасибо за приглашение.

Ačiū už dovaną - Спасибо за подарок.

Ačiū už pagalbą - Спасибо за помощь.

Jūs toks malonus – Вы такой любезный.

Jūs tokia maloni – вы такая любезная.

Širdingai jums (tau) dėkoju – Благодарю вас (тебя) от всей души.

Mes jums labai dėkingi – Мы вам очень благодарны.

Išmokime klausiamųjų žodžių. Научимся вопросительных слов.

Эти слова нам будут необходимы обращаясь, спрашивая, знакомясь.

- Kas? (Кто? Что?);
- Ko? (Кого? Чего?);
- Kieno?(Чей?Чья? Чьи?);
- Kam? (Кому?);
- Ką?(Кого? Что?);
- Kuo? (Кем? Чем?);
- Kur? (Где?);
- Kaip? (Как?);
- Kada? (Когда?);
- Kiek? (Сколько?);
- Kodėl? (Почему?);
- Koks? (Какой?);
- Kokia? (Какая?).

Kaip kreiptis, susipažinti, prisistatyti? Как обратиться, познакомиться, представиться?

К собеседнику (собеседнику) обращаемся только используя формы звательного падежа (vocativ):

Gerbiami (gerbiamieji) ponai ir ponios – Уважаемые господин и госпожа.

Gerbiamas (gerbiamasis) pone – Уважаемый господин.

Gerbiama (gerbiamoji) ponia – Уважаемая госпожа.

Gerbiamas (gerbiamasis) prezidentas – Уважаемый президент.

Gerbiamas (gerbiamasis) direktoriaus – Уважаемый директор.

Gerbiamas (gerbiamasis) dėstytojas – Уважаемый преподаватель.

Gerbiama (gerbiamoji) mokytoja - Уважаемая учительница.

Gerbiami (gerbiamieji) kolegos – Уважаемые коллеги.

Gerbiami (gerbiamieji) žiūrovai – Уважаемые зрители.

Gerbiami (gerbiamieji) keleiviai -Уважаемые пассажиры.

Gerbiami susirinkusieji – Уважаемые собравшиеся.

Gerbiama (gerbiamoji) auditorija – Уважаемая аудитория.

Pone Petraitis – Господин Петraitис.

Ponia Petraitienė – Госпожа Петraitене.

Pone pirmininke – Господин председатель.

Pone prezidentas – Господин президент.

Panele – Сударыня.

Pone – Господин.

Mieli svečiai – Дорогие гости.

Mieli draugai – Дорогие друзья.

Mielas draugas (bičiulis) – Дорогой друг (приятель).

Miela drauge – Дорогая подруга.

Обращаясь используются такие фразы вежливости:

Prašom susipažinti – Прошу познакомиться.

Prašom pasakyti – Прошу сказать.

Prašyčiau pasakyti – Попросил (-а) бы сказать.

Ar galėčiau pasiteirauti – Могу ли спросить.

Atsiprašau, ar galėčiau paklausti – Извините, могу ли я спросить.

Norėčiau sužinoti – Хотел (-а) бы узнать.

При знакомстве не обойдемся без личных местоимений: **aš** (я), **tu** (ты), **jis** (он), **ji** (она), **mes** (мы), **jūs** (вы), **jie** (они (муж.р.)), **jis** (они(жен.р.)). Данные местоимения указывают лица глагола, потому они еще называются личными. Склоняя их (из шести падежей чаще всего используются формы пяти падежей), изменяется не только окончание, но и корень.

Свое имя и фамилию, профессию, должность можно называть в именительном падеже собственных и нарицательных имён существительных:

- Koks jūsų vardas ir pavardė? - Как ваше имя и фамилия?

-Aš esu Lina Maksimova. - Я Лина Максимова.

-Mano vardas Lina, pavardė Maksimova. - Мое имя Лина, фамилия Максимова.

- Aš esu Sergejus Lapinas. - Я Сергей Лапинас.

- Mano vardas Sergejus, pavardė Lapinas. - Мое имя Сергей, фамилия Лапинас.

(Продолжение следует)

Vardininkas kas? Именительный п. кто? что?	aš я	tu ты	jis он	ji она	mes мы	jūs вы	jie они	jis они
Kilmininkas ko? kieno? Родительный п. кого? чего?	manęs меня	tave тебя	jo его	jis ее	mūsų нас	jūsų вас	jų их	
Naudininkas kam? Дательный п. кому? чему?	man мне	tau тебе	jam ему	jai ей	nam нам	jums вам	jiems им	joms им
Galininkas ką? Винительный п. кого? что?	mane меня	tave тебя	jį его	ją ее	mus нас	jus вас	juos их	jas их
Įnagininkas kuo? Винительный п. кем? чем?	manimi мною	tavimi тобой	juo им	ja ею	mumis нами	jumis вами	jais ими	jomis ими

Paminėtos Vydūno sugrižimo 25-osios metinės

Prie Vydūno kapo kalba Vacys Bagdonavičius

Prieš 25 metus, 1991 m. spalio 19 d. Bitėnų kapinėse (Pagėgių savivaldybė) buvo iškilmingai perlaidoti iš Detmoldo (Vokietija) atvežti Vydūno palaikai. Ši sukaktis 2016 m. spalio 15 d. buvo gražiais renginiais paminėta Vilkyškiuose ir Bitėnuose (Pagėgių savivaldybė). Vilkyškių evangelikų liuteronų bažnyčioje įvyko sukakčiai skirta konferencija, kurioje pasisakė Mokslų akademijos tikrasis narys prof. Domas Kaunas, Pagėgių savivaldybės vicemeras Sigitas Stonys, pranešimus skaitė Vydūno draugijos garbės pirmininkas Vacys Bagdonavičius, žurnalistas Saulius Sodonis, architektas Martynas Purvinas, svečias iš

Detmoldo kun. Miroslavas Danys. Konferencijoje dalyvavęs Lietuvos kultūros viceministras Romas Jarockis už nuopelnus įamžinant Vydūno atminimą Vokietijoje kun. M. Daniui įteikė Kultūros ministerijos ženklą "Nešk savo šviesą ir tikėk". Konferencijos dalyviams buvo surengtas vargonų muzikos koncertas, kuriame grojo vargonininkė Laura Matuzaitė-Kairienė. Bitėnų kapinėse, kurios yra tapusios Mažosios Lietuvos panteonu, per prisiminimo ir pagerbimo valandą prie Vydūno kapo buvo sugiedota jo sukurta „Lietuvių giesmė“ (Vydūno draugijos himnas), perskaitytos perlaidojimo metu pasakytos V. Bagdona-

vičiaus, Vytauto Landsbergio, Vydūno brolio vaikaičio Jurgeno Storosto, tuomečio Kultūros viceministro Kornelijaus Platelio, evangelikų vyskupo Jono Kalvano (vyresniojo) kalbos. Netoli kapo buvo pasodintas sukakčiai prisiminti skirtas ąžuoliukas. Taip pat buvo atidengti Vydūno žmonai Klarai Fiulhazei-Storost ir kultūrinės veiklos bendražygei Martai Raišukytei atminti skirti krikštai. Apie jas žodį tarė Vydūno draugijos pirmininkas Tomas Stanikas. Buvo pagerbti šiame panteone perlaidoti įžymūs Mažosios Lietuvos veikėjai Martynas Jankus, Jonas Vanagaitis, Valteris Banaitis, Valteris Didžys bei Enzys Jago-

mastas ir Tilžės Akto signatarai, kuriems atminti jau anksčiau buvo pastatyti krikštai. Tylos minute pagerbti Amžinybėn išėjusieji aktyvieji Vydūno palaikų perlaidojimo ir panteono tvarkymo dalyviai. Prie Vydūno draugijos 1998 m. pastatytų kapinių vartų buvo perskaitytas statytojų laiškas ateities kartoms. Muzikinius renginio interpus atliko etnografinis ansamblis „Verdainė“ (vadovė Regina Jokubaitytė) ir Vydūno draugijos dainininkai (vadovė Eglė Burkšaitytė), skaitovai Rita Juodelienė ir Tomas Šečkus. Renginys baigėsi Martyno Jankaus muziejuje, kur buvo pristatyta sukakčiai skirta paroda ir V. Bagdonavičiaus sudarytas leidinėlis „Mažosios Lietuvos panteono tapsmas“.

Lapkričio 16 d. šiai sukakčiai skirtas minėjimas įvyko Vilniuje, Lietuvos mokslų akademijos Mažajoje salėje. Jame dalyvavo akademikas Domas Kaunas, dr. Vacys Bagdonavičius, solistai Aušra Liutkutė, Rolandas Vilkevičius, Vydūno draugijos dainininkai (vadovė Eglė Burkšaitytė), skaitovai Rita Juodelienė, Tomas Šečkus.

Vacys Bagdonavičius

Pateikiame V. Bagdonavičiaus kalbą, sakytą 1991 m. spalio 19 d. perlaidojant Vydūno palaikus Bitėnų kapinėse, pakartotą 2016 spalio 15 d. ir lapkričio 16 d. minėjimuose.

Kuklios, bet prasmingos buvo Vydūno laidotuvės 1953 m. vasario 26 d. Detmoldo kapinėse. Tauriai iškilmingas ir ne mažiau prasmingas yra šis perlaidojimas. Tarp abiejų tų įvykių yra pati glaudžiausia jungtis, nes šis, šiandieninis, veiksmas yra tiesioginė ano, pirmojo, taša ir užbaigimas. Kad suvoktume šios jungties esmę ir prasmę, paskaitysiu trumpą ištrau-

ką iš 1953 m. 7-ojo „ELTOS informacijų“ numerio.

„Mūsų žymiojo tautos vyro dr. Vydūno-Storosto laidotuvės įvyko vasario 26 d. Detmoldė. Į koplyčią buvo susirinkę keli šimtai žmonių (...). Velionies karstas skendo gėlėse ir buvo pridengtas Lietuvos trispalve, o šalimais stovėjo Vasario 16 gimnazijos skautų garbės sargyba. Prie velionies kapo sudėta visa eilė vainikų, tarp jų VLIK'o ir Vykdomosios Tarybos vardu, Mažosios Lietuvos Tarybos vardu. PLB Vokietijos krašto valdybos, skautų, Vasario 16 gimnazijos, Lietuvių-Latvių vienybės ir kt.

Atsisveikinimo žodį tarė Mažosios Lietuvos Tarybos Prezidiumo pirmininkas E. Simonaitis, VLIK'o ir Vykdomosios Tarybos vardu – Informacijos tarnybos valdytojas M. Gelžinis, PLB Vokietijos krašto valdybos vardu – inž. Pr. Zundė, skautų vardu – Venclauskas, Latvių-Lietuvių Vienybės vardu – J. Glemža, Vasario 16 gimnazijos mokytojų ir mokinių – Jurkaitis. Be to, prie kapo atsisveikinimo kalbas pasakė, išskeldami Vydūno nuopelnus, Rytprūsių vokiečių, Tilžės miesto, jo buvusių mokinių, Detmoldo miesto liaudies universiteto ir visa eilė kitų atstovų. Dėl Vydūno mirties užuojautos pareiškimus atsiuntė taip pat min. B. K. Balutis ir visa eilė organizacijų, kurių velionis yra buvęs garbės narys. Duobėje karstas buvo pridengtas Lietuvos trispalve. Karstas įstatytas į išmūrytą duobę, kad su laiku jo kūną pargabentų į laisvą Lietuvą. PLB Vokietijos krašto valdybos pirmininkas inž. Pr. Zundė pareiškė tvirtą įsitikinimą, kad tai bus padaryta“.

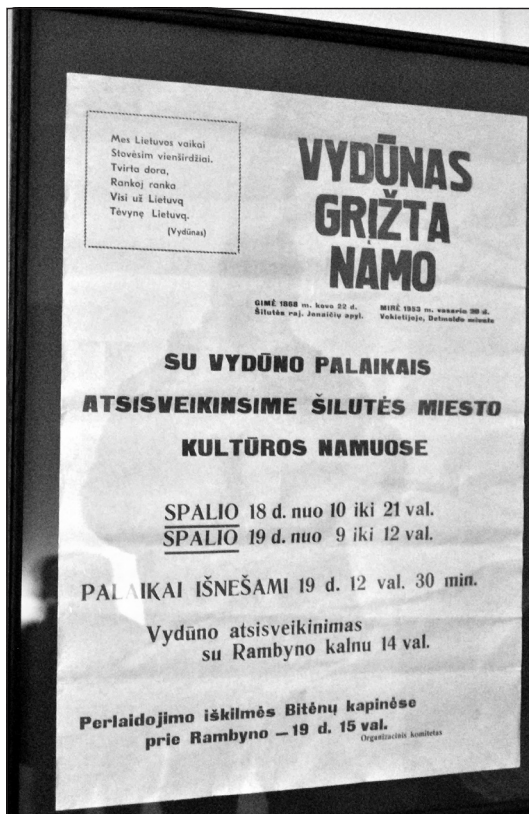
Taigi, šiandien mums tenka garbė pildyti tada 1953-ųjų vasario 26-ąją tolimoje Lipės žemėje išreikštą valią. Vydūnas grįžo į laisvą savo gimtinę ir nuo šiol bus amžinai su mumis. Grįžo tam,

kad galėtume atiduoti jam taurią ir gražią pagarbą, kurios negalėjome atiduoti tada, kai menkutį jo kūną tik buvo palikusi galinga dieviškojo prado kupina dvasia.

Vydūnas vėl atsiranda tarp mūsų, tarsi tai būtų ne tik prieš trisdešimt aštuonerius metus laikinam poilsiui jį guldžiusiųjų valia, ne tik karštas mūsų noras, bet ir paties Aukščiausiojo valia. Nuo mūsų kojų nukrito pančiai, nuo rankų antrankiai, pranyko kitokia prievarta. Mes įgijome galimybę eiti savo keliu, eiti ten, kur norime ir kaip norime. Tik ar pakankamai šviesos tame mūsų kelyje? Tik ar esame tikrai žiną, kur būtent reikia eiti ir koks svarbiausias to ėjimo tikslas? Ar neužmirštame kažko labai svarbaus, galgi net svarbiausio? O ar tas svarbiausias dalykas nėra tai, apie ką byloja dvylika giliausios išminties kupinų filosofijos traktatų, daugiau kaip trisdešimt dramos veikalų, šimtai rašinių

Krikštas Vydūno kultūrinės veiklos bendražygei Martai Raišukytei atminti

1991 m. plakatas apie Vydūno sugrįžimą

laikraščiuose ir žurnaluose, ar jis, tas svarbiausias dalykas, nesklاندė tilžiškių giedotojų dainose ir giesmėse, ar jis nebuvo įkūnytas šito nediduko lieso žmogaus gyvenimoje ir elgsenoje? Ir ar ne dėl to svarbiausio dalyko ir reikia atsiversti tuos traktatus, dramas bei rašinius ir netgi bent kiek panašiai pabandyti pagyventi, kaip tasai nedidelio ūgio ilgaplaukis išminčius gyveno? Ar nereikia pabandyti pasitikslinti mūsų išoriškai lyg ir nebevaržomo ėjimo kryptį ir paieškoti kuo tikslesnių kompasų tai ėjimo kryptį nustatyti? Lietuvai, įgijusiai pirmąją Nepriklausomybę, Vydūnas padovanojo dvi įstabias knygas – „Mūsų uždaviniai“ ir „Tautos gyvatė“. Jos abi tais laikais buvo geriausias kompasas savo kelio ieškančiai Lietuvai. Tik į tą kompasą pažiūrėta atsainokai. Lietuva ir be to kompasu apgraiptomis iš esmės ėjo jo rodoma kryptimi, bet daug kur ir be reikalo klaidžiojo.

Nedarykime panašios klaidos ir

mes, antrosios Nepriklausomybės kūrėjai ir įtvirtintojai. Paimkime kadaise nuošalėn stumtelėtą kompasą ir leiskime laisvai veikti jo rodyklei. Pamatysime, kad tasai kompasas visai nesurūdijęs, kad jis veikia nuostabiai tiksliai ir puikiai ir kad mūsų dienomis jis tinka galgi net labiau, negu anuomet, kai buvo sukurtas. Negalvokime, kad, to kompasu vedini, nuklysimė į bevaisių svajonių plynias, o realybėje, kasdieniniame gyvenime tapsime skurdžiais. Toks kompasas iš tikro būtų nereikalingas. Gerai įsijautę į vydūniškąją išmintį, aiškiai suvoksime, kad ji žmogų veda į viešpatystę tokių galių, kurių veikiamas jis taps ir pakankamai dvasingas, ir pakankamai pasiturintis, o gal ir turtingas. Tik ši išmintis pabrėžia, kad pagrindinis žmogaus, tautos ir visos žmonijos tikslas – dvasinis laisvėjimas, o visa kita – priemonės šiam tikslui vykdyti. Pasiturintis gyvenimas – irgi.

Šiandien mes vykdomė šventųjų relikvijų sugrąžinimo į joms skirtą vietą aktą. Tačiau prieš akis dar ilgas Vydūno sugrįžimo į mūsų protus, širdis, sielas kelias, daug ilgesnis negu kelias nuo Dėtmoldo iki Rambyno. Tai kiekvieno iš mūsų ir visos mūsų tautos kelias į tikrąją laisvę, į tikrąją laimę, į didžiąją santarvę su savimi ir pasauliu, į gyvenimo pilnatvę ir harmoniją. Tebūnie šis kelias kuo trumpesnis ir greitesnis, o vydūniškoji išmintis tebūnie tikrasis orientyras tame kelyje.

Tegul greičiau ateina tas laikas, kada prie dabar mūsų visų taip gražiai pilamo kapo ateisime padėkoti jame besiilsinčiam išminčiui už tai, ką jis man davė – už šviesą mūsų kelyje.

Jubiliejinė

Kiekvieną rudenį Karaliaučiaus (Kaliningrado) krašto lietuvių kalbos ir etnokultūros mokytojai renkasi į tradicinę konferenciją. Šiomet ji jubiliejinė – dešimtoji. Karaliaučiaus srities regioninės lietuvių kalbos mokytojų asociacijos pirmininkas Aleksejus Bartnikas į konferenciją sukvietė asociacijos narius, švietimo įstaigų vadovus, Lietuvos Respublikos konsulatų ir Švietimo ir mokslo ministerijos atstovus.

Tilžės (Sovetsko) vaikų darželio „Šaltinėlis“ lietuviškos grupės vaikučiai susirinkusius sveikino dainelėmis ir šokiais (juos ruošė auklėtojos Regina Kapkova ir Iri-na Bojeva). Visus svetingai priėmė Tilžės turizmo ir informacijos centras. Jo vedėja pasveikino Mokytojų dienos proga, pasidžiaugė, kad vaikučiai gali prisiliesti prie lietuviškos kultūros, dainos ir šokio. Šoko ir rusų grupės darželio lankytojai.

Jelena Kurina iš Tilžės miesto švietimo valdybos džiaugėsi, kad jubiliejinė konferencija vyksta jų mieste, kad bendraujama per vaikus, padėkojo už vasaros stovyklą „Palikimas 3“ Šventojoje.

Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministerijos Užsienio lietuvių skyriaus specialistė Rūta Ramanauskienė pasveikino šios ministerijos vardu, linkėjo mokytojams sėkmės darbe, kuris reikalauja didelio pasiaukojimo. Mokytojai ne tik moko lietuvių kalbos, etnokultūros, bet ir palaiko gerus santykius su vietos žmonėmis.

Lietuvos Respublikos konsulas Tilžėje (Sovetske) Bronius Mauskas sveikino Tarptautinės mokytojų dienos proga, dėkojo asociacijos pirmininkui A. Bartnikui už sunkų organizacinį darbą, mokytojams palinkėjo sėkmės. Konsu-

mokytojų konferencija

Karalienės Luizos paminklas Tilžėje

latas stengiasi padėti mokytojams ir krašto lietuviams, tarpininkauja gaunant vizas, organizuojant renginius, atveža knygas.

Raminta Gecevičienė, Lietuvos Respublikos generalinio konsulato Karaliaučiuje kultūros atašė sveikindama konferencijos dalyvius prisiminė savo mokyklinius metus, pasakė daug gražių žodžių

mokytojams, kurie yra ne tik žinių perteikėjai, bet ir mūsų Tėvynės šviesa, lietuviškumo židinys srityje.

Tatjana Kliučnikova, Lazdynų (Krasnoznamenško) švietimo skyriaus viršininkė, sakė, kad bendradarbiavimą reikia pradėti nuo vaikų, dėkojo Pilkalnio (Dobrovolsko) vidurinės mokyklos ir Lazdynų vaikų ir jaunimo namų direktorėms, ansamblio „Malūnėlis“ vadovams už įdėtą triušą.

Asociacijos pirmininkas A. Bartnikas kalbėjo apie lituanistines tradicijas Karaliaučiaus krašte. Anksčiau lietuvių kalbos ir etnokultūros fakultatyvai veikė 25-iose mokyklose, dabar – tik 17. Gastų (Slavsko) rajone gyvena nemažai lietuvių, lietuvių kalbos moksleiviai mokėsi 5-iose mokyklose, šiuo metu nebėra nė vienos. Ragainės (Nemano) rajone lietuvių kalbos ir etnokultūros fakultatyvai veikia tik dviejose mokyklose – Ragainės 2-ojoje ir Kraupiško (Uljanovo) vidurinėse. Prieš trejus metus dirbo 24 lietuvių kalbos mokytojai, dabar – 19.

Srityje lietuvių kalbos besimokančių moksleivių skaičius nesu-

mažėjo, šiemet mokosi 919. Lietuvių kalba kaip dalykas dėstoma Baltijos I. Kanto universitete Karaliaučiuje ir pedagoginiame institute Įsrutyje (Černiachovske). Lietuviškos klasės yra Karaliaučiaus 35-ajame licėjuje, lietuvių kalbos ir etnokultūros fakultatyvai - Karaliaučiaus 4-ojoje vidurinėje ir 40-ojoje gimnazijoje, internate – licėjuje, Tilžės 3-ojoje pagrindinėje ir Vaikų kūrybos centre, Ragainės 2-ojoje ir Kraupiško vidurinėse mokyklose, lietuvių kalbos būreliai – Karaliaučiaus 32-ojoje gimnazijoje, L. Rėzos sekmadieninėje mokykloje, Tilžės vaikų darželyje „Šaltinėlis“, Lazdynų vaikų ir jaunimo kūrybos namuose, Gumbinės (Gusevo) 5-ojoje, Stalupėnų (Nesterovo), Šilėnų (Pobedino) vidurinėse mokyklose. Lietuvių kalbos būrelis ir ansamblis yra Pilkalnio vidurinėje.

Asociacijos pirmininkas kalbėjo ir apie problemas. Viena jų – mokytojų trūkumas. Prieš 5-erius metus iš Lietuvos važinėjo 13 mokytojų, dabar – tik 4. A. Bartnikas supažindino su pirmojo pusmečio pagrindiniais renginiais: tai 16-oji lietuvių kalbos olimpiada, 15-asis vaikų muzikos festivalis „Skambėk skambėk, lietuviška dainele“, 17-oji lietuvių kultūros

Koncertuoja „Malūnėlis“

Koncertuoja Tilžės „Šaltinėlio“ vaikučiai

šventė Tepliavoje (Gvardeiske), tobulinimo kursai Karaliaučiaus švietimo plėtotės institute, regioninis lituanistinių mokyklų pedagogų seminaras Vilniuje, konkursas, skirtas G. Ostermejerio 300-osioms gimimo metinėms ir kt. A. Bartnikas priminė pagrindinį veiklos motyvą „Kalba per lietuvių kultūrą, lietuvių kultūra – per kalbą“.

Ekране buvo rodomi epizodai iš mokytojų asociacijos gyvenimo.

Pedagoginio instituto Įsrutyje docentė Tamara Koroliova sakė, kad malonu dalyvauti konferencijos darbe, kad pavyko išlaikyti lietuvių kalbos mokytojų, paruošimo kryptį. Šiais mokslo metais 145 trečio ir ketvirto kurso studentai mokosi lietuvių kalbos, institutas glaudžiai bendradarbiauja su srities lietuvių kalbos mokytojų asociacija.

Docentė pristatė mokymo priemonių „Jaunimo tolerantiškumo ugdymas regiono daugiakultūrinėje aplinkoje“. Rinkinys paruoštas lietuvių, rusų, anglų ir vokiečių kalbomis. Pranešėja sakė, kad jų institutas atviras bendradarbiavimui ir ieško naujų darbo formų.

Asociacijos pirmininkas A. Bartnikas pristatė vaikų kūrybinės stovyklos „Palikimas 3“

metu sukurtą animacijos ir muzikos filmą „Rėzaniumas“. Projekto vadovas A. Bartnikas papasakojo, kodėl buvo pasirinktas Liudvikas Martynas Gediminas Rėza. Tai folkloristas, pedagogas, kritikas, teologas, vertėjas, poetas ir leksikografas. Asociacijos pirmininkas supažindino su jo gyvenimu, veikla ir nuopelnais. 1818 m. L. Rėza savo lėšomis pirmasis išleido K. Donelaičio „Metus“, patirtį Prūsijos ir Prancūzijos kare aprašė karo kapeliono dienoraštyje. Mokytoja Rūta Daujotaitė - Leonova šią knygą išvertė į rusų kalbą.

Renginyje koncertavo Pilkalnio vaikų folkloro ansamblis „Malūnėlis“ (vadovai Alma Janvariova ir Jonas Asakavičius). Tilžės turizmo ir informacijos centro direktorė organizavo ekskursiją po miestą - pabuvojome prie karalienės Luizės paminklo, klausėmės pasakojimo apie istorinį ir šiuolaikinį miestą, aplankėme įžymias vietas.

Konferenciją rėmė Mažosios Lietuvos lietuvių draugija ir Mažosios Lietuvos fondas. Jos dalyviai dėkingi asociacijos pirmininkui A. Bartnikui, visiems rėmėjams už šventę ir džiugias jos akimirkas.

Emilija Algaudė Bukontienė

Autorės nuotraukos

Svarbūs susitikimai Karaliaučiaus krašte

(Atkelta iš 7 p.)

sybės vadove Ala Ivanova buvo aptartos visų valdžių lygių kompetencijos paminklų, atminimo lentų bei nuorodų įrengimo, įrašų lietuvių kalba naudojimo, su kultūros paveldo statusu susijusių žemės sklypų suformavimo ir panašiais klausimais.

Su A.Ivanova taip pat aptartas ir pasiruošimas naujai bendradarbiavimo per sieną programai, galimi kiti bendri dvišaliai kultūros paveldo, kultūros, švietimo ir sporto mainų, jaunimo, socialiniai, verslo bei kitų temų projektai.

Susitikimo su A.Ivanova momentas

Su Karaliaučiaus srities kultūros paveldo objektų valstybinės apsaugos tarnybos bei srities istorijos ir meno muziejaus atstovais aptartas klausimas dėl K.Donelaičio muziejaus Tolminkiemyje reikalų. Su jais sutarta vietoje įvertinti esamą padėtį ir aptarti būtiniausių restauravimo darbų kiekius bei pobūdį bei pagal tai atitinkamai skubiai užsakyti ir parengti techninę dokumentaciją restauracijai atlikti.

Su Karaliaučiaus srities dūmos pirmininko pirmuoju pavaduotoju Aleksandru Bogdanovu bei Socialinės politikos, sveikatos apsaugos, švietimo, kultūros ir sporto komiteto pirmininke Larisa Švalkiene aptartos galimos dvišalės konsultacijos, projektai ir kitos bendros priemonės tarpregioninių santykių plėtojimui.

DŽ informacija

Dvigubas jubiliejus Ragainės krašte

Karaliaučiaus (Kaliningrado) krašto Ragainės (Nemano) rajono Kraupiško (Uljanovo) vidurinė mokykla neseniai šventė dvigubą jubiliejų: mokyklai sukako 70 metų, o mokyklos ir apylinkės kraštotyros muziejui – 35-eri.

Kraupiško gyvenvietė įsikūrusi prie judraus kelio iš Ragainės į Gumbinę (Gusevą). Mokyklos direktorius Jurijus Uzercovas čia dirba nuo 1973 metų, direktoriumi – nuo 1979-ųjų. Mokykloje mokosi 179 moksleiviai, dirba 27 mokytojai.

Į šventę atvyko didelis būrys svečių: vietos valdžios atstovai, bendrojo lavinimo mokyklų vadovai, kraštotyrininkai, srities muziejų direktoriai iš Karaliaučiaus, Tilžės (Sovetsko), Gastų (Slavsko), Lazdynų (Krasnoznamensko), Ragainės, taip pat užsienio svečiai.

Direktorius J. Uzercovas renginio metu papasakojo apie mokyklą, jos pasiekimus ir muziejų, ekrane buvo rodomi kadrai iš mokyklos gyvenimo. Susirinkusieji daug gražių žodžių pasakė mokyklos direktoriui, darbščiam mokytojų kolektyvui. Šventėje dalyva-

Mokyklos direktorius ir Lietuvos Respublikos konsulato Tilžėje konsulas Bronius Makauskas (dešinėje)

vo įvairių laidų auklėtiniai, kurie prisiminė savo mokyklines dienas. Atvykusieji ne tik sveikino, bet ir atvežė įvairių dovanų, linkėjo geriausios tolimesnės sėkmės, apžiūrėjo muziejų. Šventinis renginys tęsėsi daugiau kaip tris valandas, niekas neskubėjo skirstytis, maloniai bendravo.

Šventėje pasirodė mokyklos cirko studija „Lučiki“, vadovau-

jama Svetlanos Goloncovos (šis kolektyvas yra surengęs pasirodymą ir Tauragėje, nes mokykla nuo 2004-ųjų bendradarbiauja su Tauragės moksleivių kūrybos centru). Vėliau koncertavo rusų liaudies ansamblis „Kara-kot“ iš Įsruties, choreografinis ansamblis iš Ragainės, solistai Dima Prokopenko ir direktoriaus J. Uzercovo anūkė Anfisa Moskalenko iš Lazdynų.

Kraupiško vidurinėje mokykloje dirbu devynioliktus metus, per tuos darbo metus tai jau ketvirtasis mokyklos jubiliejus. Džiaugiuosi, kad tiek metų veikia lietuvių kalbos ir etnokultūros fakultatyvas, mokiniai dalyvauja olimpiadose, įvairiuose konkursuose, ekskursijose. Mūsų sumanymams visada pritaria mokyklos direktorius, draugiškas mokytojų kolektyvas, mokiniai noriai lanko fakultatyvą.

Mokyklos mokytojai (straipsnio autorė - pirmoji iš kairės)

Emilija Algaudė Bukontienė

Seinuose paminėtos „Šaltinio“ spaustuvės ir leidinio 110-osios metinės

Lapkričio pirmąjį savaitgalį Seinų mieste, tuometėje Lietuvos provincijoje Rusijos imperijos sudėtyje (dabar Lenkijos Respublika) buvo minimos čia 1906-1915 metais veikusios „Šaltinio“ spaustuvės bei tuo pačiu pavadinimu leisto laikraščio, vėliau išaugusio į žurnalą, 110-osios įkūrimo metinės. Ypatinę vaidmenį lietuvių tautiniame atgimime suvaidinusi spaustuvė, o tuo pačiu ir leidinys yra labai svarbūs ir Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimui, kuriam jie rengė dirvą. Spaustuvės įkūrimą paskatino poreikis ir ketinimai pradėti leisti lietuvišką leidinį "Šaltinis", kuris pasirodė praktiškai kartu su įkurta spaustuve.

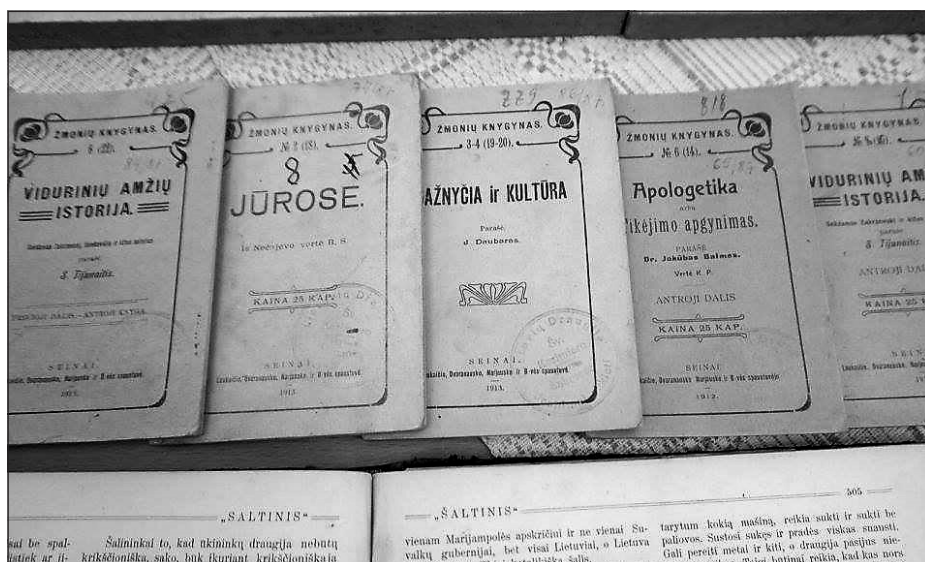
XX a. pradžioje Seinai buvo tapę svarbiu lietuvių kultūros ir švietimo centru. Čia veikė lietuviškos berniukų ir mergaičių gimnazijos, gausų Lietuvos inteligentų būrį išugdžiusi Seinų kunigų seminarija, minėtoji spaustuvė, draugijos. Čia buvo nuolat keliami lietuviškos idėja, nes buvo susibū-

rusi žmonių grupė, kuri aptarinėjo ir nubrėžė bendrus visai lietuvių tautai uždavinius, palaikė ryšius su kitais tuomet veikusiais lietuviškosios minties centrais. Būtent Seinuose suformuluotas idėjas ir mintis aptarinėjo ne tik Lietuvos, bet ir Varšuvos, Petrapilio (Peterburgo), Maskvos universitetų lietuvių studentai ir dėstytojai, o ten gimusios idėjos vėl pasiekdavo Seinus bei pasklisdavo po visą Lietuvą.

Mūsų žurnalas savo veiklos tikslais, apimtimi ir istorija yra labai artimas "Šaltinio" keliui - abu jie skirti lietuviško žodžio ir minties sklaidai, tautiniam atgimimui ir savivarbai skatinti, lietuviškai kultūrai ir švietimui puoselėti, abu išaugo iš laikraščio į žurnalą, bet pagrindinis skirtumas - tai laikmetis ir veiklos įrankiai.

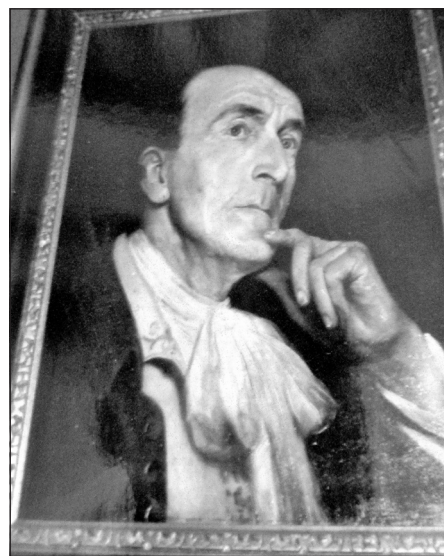
Džiaugiamės ir sveikiname kolegas šaltiniečius su gražia sukaktimi bei atnaujinta žurnalo leidyba.

DŽ infomacija

„Šaltinio“ spaustuvės leidiniai

Apie poetą

Šeima iš kartos į kartą perduoda portretą, kuriame tikriausiai pavaizduotas kažkuris artimas Kristijono Donelaičio giminaitis

Neseniai redakcija gavo laišką iš Jungtinių Amerikos Valstijų, Bostono miesto, kurį parašė čia gyvenanti medicinos sesuo Christina McCarthy. Moteris prašė pagalbos – jau daugybę dešimtmečių iš kartos į kartą jų šeimoje yra perduodamas senas portretas, kuriame, kaip ji mano, gali būti pavaizduotas pats Kristijonas Donelaitis. Atsiuntusi ne pačios geriausios kokybės šio portreto nuotrauką, moteris papasakojo, kad ji yra šeštosios kartos Kristijono Donelaičio palikuonė, o jos motinos pavardė buvo Anje Ingeborg Donalies.

„Pastaraisiais metais, mirus mano tėvams, aš daug laiko skiriu savo šeimos istorijai, domiuosi ja interneto puslapyje www.ancestry.com. Apie tai, kad didysis Kristijonas buvo tolimas mūsų protėvis, mano šeima visada žinojo ir saugojo daug įvairių daiktų ir nuotraukų. Žinoma, dauguma jų yra iš XIX amžiaus, mano motina po Antrojo pasaulinio karo baisumų paliko Vokietiją ir atvyko į Ameriką, kur aš ir gimiau. Mano senelis buvo medicinos daktaras Heinz Donalies, jo tėvas – filosofijos daktaras Otto

Kristijoną Donelaitį – iš tolimosios Amerikos

Donalies, kurio tėvas buvo policijos komisaras Gustav Donalies, Ludvig Franz Donalies tėvas, Kristijono Donelaičio brolio proanūkis. Man ši labai tolima praeitis labai daug reiškia“, - rašė mums Christina.

Atsiuntusi minimą portretą, ji pati teigė girdėjusi, jog „Metų“ autorius portretų iš to meto nėra išlikusių, tik vėlesni škiecai, piešiniai, tad ji sakė mananti, jog portretas gali būti kurio nors iš K.Donelaičio brolių ar jų vaikų. Kai šį portretą parodėme didžiausiam mūsų poeto gyvenimo žinovui Napaliui Kitkauskui, šis taip pat sakė manęs, kad tai kurio nors artimo giminaičio portretas. N.Kitkauskas sakė, kad jam žinoma apie nemažai didžiojo poeto palikuonių, kurių dauguma gyvena Vokietijoje.

„Kai pastaraisiais metais pradėjau domėtis Kristijonu Donelaičiu, man atsivėrė naujas pasaulis. Gaila, mama nelabai daug ką galėjo papasakoti, bet rinkau žinias iš jos po kruopelę. Radau seną 1900-ųjų metų nuotrauką, kurioje matomi to meto Kristijono Donelaičio palikuonys – čia ir mano mamos senelė, ir kiti giminaičiai. Man buvo labai įdomūs visi ma-

1900-ųjų metų nuotraukoje – Donelaičių (Donalies) šeimos palikuonys

mos pasakojimai ir prisiminimai, daugybė išsaugotų senų laiškų, visi seni siuvinėjimai, medalionai, vario dirbiniai su šeimos monogramomis. Turiu iš kartos į kartą perduodamą seną aukų dėžutę, taip pat XIX amžiaus vokiškų monetų“, - rašė moteris.

Vokietiją pirmą kartą ji aplankė būdama vos pusantrų metų, vėliau grįžo per 1972 metų Miuncheno olimpinės žaidynes ir sunkiai susikalbėjo su savo seneliais vokiečiais. Domėjimasis šeimos istorija ir didžiuoju Kristijonu Donelaičiu moterį vis labiau įtraukė, ir ji daug

ką sužinojo iš kito K.Donelaičio palikuonio ir gerai Lietuvoje žinomo Lutz Wenau tyrinėjimų ir knygų, taip pat žino apie kitą K.Donelaičio tyrinėtoją ir giminaitį Kurt Donalies. Be to, ji pradėjo susirašinėti su dar vienu K.Donelaičio palikuoniu ir dideliu jo gyvenimo bei kūrybos tyrinėtoju Tomas Radžiuvaitis (Thomas Radzuweit), kuris yra sukaupęs daug šeimos nuotraukų, įvairių daiktų ir turi savo asmeninį interneto puslapį, skirtą Donelaičių šeimos istorijai.

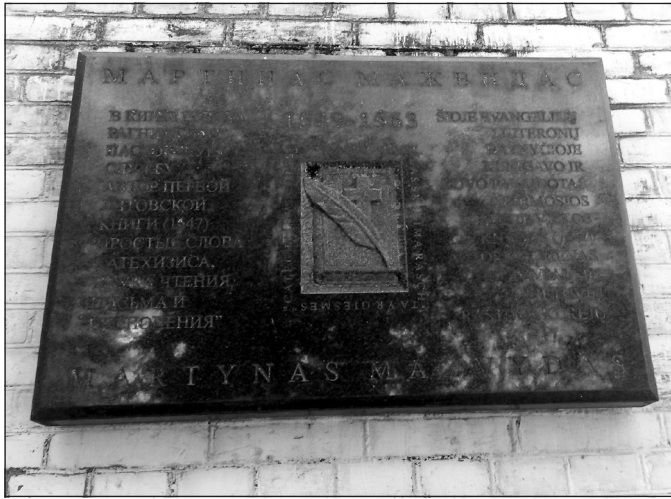
„Kai pradėjau domėtis didžiuoju savo protėviu, užsisakiau jo knygą „Metai“, kurios anglišką leidimą gavau paštu ir iš karto perskaičiau. Tai nuostabi knyga, man labai patiko toks rašymo stilius bei gamtos vaizdavimas – apie tėviškės gamtą man daug buvo pasakojusi mama. Niekada nesu buvusi Rytų Prūsijoje, dabartinėje Karaliaučiaus srityje - aplankyti Kristijono Donelaičio vietas labai norėčiau, tačiau tai nėra paprasta padaryti. Bet 2017 metais lankysiu Vokietiją, Baltijos jūra plauksiu iki Sankt Peterburgo, tad būsiu netoli tų vietų“, - rašė savo laiškuose amerikietė.

Algis Vaškevičius
Asmeninio archyvo nuotr.

Christinos McCarthy (nuotraukoje dešinėje) išsaugotos Donalies šeimos vertybės

Karaliaučiaus kraštas nuotraukose

Atminimo lenta M.Mažvydui

Jau daug metų fotografas ir žurnalistas Valentinas Juraitis važinėja į Karaliaučiaus (Kalininingrado) kraštą ir fotografuoja ten esančius Mažosios Lietuvos istorijos paminklus. Jis yra išleidęs ne vieną fotografijų knygą, jau artimiausiu metu pasirodys dar vienas leidinys, kuriame bus nuotraukos iš šio krašto. Žurnalui „Donelaičio žemė“ V.Juraitis taip pat pasiūlė fotografijų iš Mažosios Lietuvos.

Ragainės (dabar rus. Neman) gyvenvietę tuomečio Raganitos upelio ir Nemuno santakoje įsikūrė lietuviai – skalviai. Archeologiniai duomenys rodo, kad Ragainės apylinkės buvo gyvenamos naujojo akmens amžiaus laikais: Ragainėje buvo rasta akmens ir žalvario amžiaus dirbinių. Naujojo geležies amžiaus kapyne aptikta XI–XII a. dirbinių, tarp jų ir žalvarinės svastyklės. Priešais Rambyną, kairiajame Nemuno krante, yra Kaukaro kalnas. Pasak padavimų, senovėje jame gyvenęs kalnų žynys (dievaitis) Kaukaras. Greta jo yra Pilies kalnas. Legenda pasakoja, kad upelis bei prie jo besikurianti gyvenvietė vardą gavo nuo lietuvių skalvių kunigaikščio dukros gražuolės žiniuonės ir miškų globė-

jos, kerėtojos "raganės" Raganitos (Ragainitos). Jinai gyvenusi ant Pilies kalno, todėl kalną bei visą gyvenvietę su ant gretim kalno pastatyta pilimi (apie 2 km į pietryčius nuo dabartinio miesto centro) ilgainiui žmonės pradėjo vadinti Raganitos (Ragainės) vardu.

Anot kryžiuočių ordino mertaštininko Petro Dusburgiečio, "ordiniečiai, užkariavę nadruvių kraštą, nukreipė savo ginklą prieš skalvius". Ordino puolimas sutapo su Didžiojo prūsų sukilimo nesėkminga baigtimi 1274 metais. Jau 1275 m. prie Ragainės pilies atplaukė "ordino kariuomenė su daugybe vienuolių ir tūkstančių vyrų, gerai išmokytų pulti įtvirtinimus". Užpuolikai, perlipę pilies sienas bei prasiveržę pro pilies vartus, "daugelį pilies gynėjų išžudė, moteris ir vaikus su didžiausiu grobiu išsivarė su savimi. Po to jie sudegino pilį, papilį ir kitus gretimus pastatus". Iš šio aprašymo matyti, kad skalvių pilis buvo stipri, turėjo papilį. Atrodo, kad skalviai nusiaubtą pilį netrukus atstatė. Lietuvoje vykstant vidaus kovoms bei karams su rytiniais ir šiauriniais kaimynais, Skalvos žemė ir Ragainės pilis Kryžiuočių (Vokiečių) ordino buvo toliau puldinėta ir vėl paimta 1278 m.. Tuomet Ordinui pavyko sudeginti Ramigės (Rambyno) ir Ragainės pilis - jos vėl buvo atstatytos. Kryžiuočiai 1289 m. po atkaklios kovos Ragainės pilį vėl paėmė, o jos vietoje pasistatė naują, pavadinę ją Landeshute. 1289 m. Ragainėje

sudegintą pilį kryžiuočiai atstatė ir pasivadino ją Landeshut (Krašto apsauga) vardu.

1293 m. ant Nemuno kranto (spėjama, ant Kaukaro kalno) jie pastatė kitą tvirtovę, pavadindami ją "Skalvių pilis" (vokiškai - Schallauerberg). 1326 m. Landeshut piliai gražintas senasis Ragainės vardas. Vokiečiai ir kiti kitataučiai savo kalboje vardą trumpino iki Ragnita bei Ragnit ar Ragneta.

XIII–XIV a. Ragainė buvo apygardos karinio dalinio vadovo - komtūro buveinė ir svarbus kryžiuočių strateginis punktas, kuriam telkdavo karines jėgas Lietuvai puldinėti. Be to, čia įsteigtas Lietuvai šnipinėti centras.

Lietuviams šie plėšikaujantys kolonistai nepatiko ir patys juos nuolat puldinėjo. 1350 m. lietuviai sunaikino Ragainės pilį, bet Ordinas netrukus ją atstatė. 1365 m. lietuvių žygio metu sunaikinta Ragainės ir kitos dvi gretimos pilys; lietuviai susigrąžino apie 800 į nelaisvę paimtų tautiečių. Lietuvių užpuolimai bei pilies deginimai kartojosi, todėl 1397-1409 m. Ordinas pastatė tvirtą masyvią mūro pilį, vieną iš tvirtiausių Lietuvos pasienyje. Pažymėtina, kad tais metais ties Ragainė Ordinas užgrobė Lietuvos laivus su grūdais, kuriuos ruošiantis lemiama karui su Vokiečių ordinu Lietuvos valdovas Jogaila siuntė Lenkijai į Pamario kraštą. Šis incidentas tik paskubino Žalgirio mūšį. Po 1410 m. vokiečių pralaimėjimo Lietuvos valdovų kariuomenei Žalgirio mūšyje, o ypač po 1422 m. pasirašytos Melno taikos sutarties (ja vokiečių ordinas atsisakė ketinimų toliau puldinėti Lietuvą ir sutiko gražinti jai dalį užkariautų žemių) Ragainės pilies reikšmė pradėjo mažėti. Ragainės miestas pradėjo vėl augti XVI a.,

bet greitai jį nustelbė bekylanti Tilžė, 1552 m. gavusi miesto teises, o Ragainė jas gavo tik 1722 m.

1549 m. šios bažnyčios klebonu paskirtas Martynas Mažvydas. Dar prieš atvykdamas į Ragainę, 1547.01.08 d. jis Karaliaučiuje buvo išspausdinęs (kartu su Stanislovu Rapalioniu) pirmąją lietuvišką knygą - "Katekizmą". Su M.Mažvydo veikla Ragainė tapo žymiu lietuvių raštijos centru. Gyvendamas Ragainėje, jis čia išleido ir daugiau lietuviškų knygų. M.Mažvydo veikla ir lietuvių raštijos vystymąsi rėmė Lietuvos valdovo Kazimiero jogaikaičio vaikaitis pirmasis kuriamos pasaulietinės Prūsijos valstybės kunigaikštis Albrechtas. M. Mažvydas mirė 1563.05.21 d. Pagal to meto paprotį jis greičiausiai buvo ir palaidotas Ragainės bažnyčioje, požeminėje kriptoje.

Bažnyčia, kurioje tarnavo M.Mažvydas, per Septynerių metų karą (1756 - 1763) kartu su miestu sudegė ir buvo apgriauta. 1772 metais ji buvo perstatyta. 1855 m. prie jos vakarinio fasado pristatytas bokštas. Jo liekanų cokolyje ir dabar galima pastebėti iškaltą statybos datą. Ant buvusios bažnyčios sienos pritvirtinta paminklinė lenta, skirta M.Mažvydui atminti. Lentoje lietuvių ir rusų kalbomis

rašoma, kad "1519-1563. Šioje evangelikų liuteronų bažnyčioje kunigavo ir buvo palaidotas pirmosios lietuviškos knygos (1547) autorius, vienas žymiausių lietuvių raštijos kūrėjų MARTYNAS MAŽVYDAS".

M. Mažvydas buvo kilęs iš Žemaitijos krašto. Po jo mirties Ragainėje klebonavo dar du žemaičiai kunigai, lietuvių raštijos puoselėtojai. Pirmasis - Augustinas Jomantas (1525 - 1576), išvertęs Bibliją į lietuvių kalbą, išleidęs keletą lietuviškų giesmių bei paveldėjęs M. Mažvydo biblioteką. Antrasis lietuvis klebonas - Simonas Vaišnoras (apie 1545 - 1600). Svarbus jo veikalas "Žemčiūgas teologiškas", išleistas po autoriaus mirties. A. Jomantas ir S. Vaišnoras taip pat buvo palaidoti Ragainėje, spėjama, kad toje pačioje Ragainės bažnyčioje, požeminėje kriptoje, greta M.Mažvydo.

Su Ragaine susieta Jono Hartelijaus, Jono Gotfryfo Jordano ir kitų lietuvių kultūros veikėjų veikla. Ragainės apskrityje yra gimę Vilius Kalvaitis, Jokūbas Stikliočius, Vilius Bruožis ir kt. Ragainėje 1882 įsteigta mokytojų seminarija. Tai buvo antroji XIX a. mokytojų seminarija Mažojoje Lietuvoje. Šioje seminarijoje 1885 - 1888 m.

Raganitos paminklas

mokėsi žymus lietuvių rašytojas ir filosofas Vydūnas. Ragainės seminarijoje lietuvių kalba buvo dėstoma iki 1902 m.

Ragainė visada buvo svarbiu lietuvių spaudos centru. Čia nuo 1883 metų buvo spausdinama „Aušra“, „Keleivis“, veikė Martyno Jankaus spaustuvė, kuri leido „Varpą“, „Ūkininką“ ir kitus caro draudžiamus leidinius, nelegaliai gabentus į Lietuvą.

Po Antrojo pasaulinio karo 1945 m. Ragainės pilis išliko patenkinamos būklės. Patalpos buvo naudojamos sandėliams, bendrabučiui, kieme organizuojamas turgus; bokšto viršus nugriautas, neprižiūrimas pastatas griuvo, plytos buvo naudojamos kaip statybinė medžiaga. Pilis kelis kartus buvo sprogdinama kuriant kino studijos „Armėnfilm“ filmus, neprižiūrima griuvo. Pastaraisiais metais šiame pastate įsikūrė stačiatikių ir katalikų maldos namai, biblioteka, butai. Dabartinis buvusios bažnyčios adresas: Ragainė (Neman), Oktiabrskaja g.15.

DŽ informacija

V.Juraičio ir G.Skamaročiaus nuotr.

Ragainės bažnyčia

Skaitmenizuota Karaliaučiaus krašto baltiškų pavadinimų duomenų bazė

Kodėl skaitmenizuota Karaliaučiaus krašto baltiškų pavadinimų duomenų bazė nebuvo padaryta iki šiol, nors mums tai labai svarbu?

Visa Karaliaučiaus baltiškų vietovardžių istorija prasidėjo, kai į mano rankas pakliuvo Europos institucijų reikmėms skirta Europos vietovardžių domėnų bazė STTL_PT_V3. Ji palaikoma Eurostat'o, na o Lietuvoje ją galima surasti per Statistikos departamento serverius. Dirbdamas su Europos vietovardžiais aptikau, kad juose visai nėra baltiškų pavadinimų už Lietuvos ir Latvijos ribų. Tada bandžiau ieškoti kitose duomenų bazėse šių pavadinimų. Viena iš tokių yra GeoNames duomenų bazė. Ji pradėta kurti JAV vyriausybės vieno iš departamentų iš karto po II pasaulinio karo. Duomenys su visais geografiniais pavadinimais yra suskirstyti šalimis. Deja, ir čia baltiškų pavadinimų už Lietuvos ir Latvijos ribų aptikti taip pat nepavyko.

Paliekant nuošalyje suskaitmenintus pavadinimus galima pasakyti, kad vienintelis bandymas nors kiek įpūsti oficialumo baltiškiems pavadinimams yra – „Tradicinių lietuviškų vietovardžių“ sąrašas, kurį parengė Marija Razmukaitė ir 1997 m. gegužės 29 d. posėdžio protokoliniu nutarimu patvirtinto Valstybinė lietuvių kalbos komisija. Šiame sąrašė yra apie 500 gyvenviečių, upių ir ežerų pavadinimų. Tačiau net ir čia yra klaidų, antai paminėti skirtingi vokiški *Jurgaiten* ir *Jurgaitschen* buvo transkribuoti į tokį patį vietovardį Jurgaičiai.

Pastebėjau, kad kitų šalių vietovardžių skaitmeninėse duomenų bazėse Lietuvos teritorijoje drąsiai žymimi slavizuoti ir germanizuoti

vietovardžiai, todėl kilo mintis pačiam sukurti Karaliaučiaus krašto baltiškų pavadinimų duomenų bazę.

Vokiški Karaliaučiaus krašto vietovardžiai kito, tad juos aprašant teko pasirinkti laiko ruožą. Išsirinkau patį seniausią XII-XIII a. klodą, nes jame baltiškumas geriausiai atsispindi. Nesant tokių senų istorinių šaltinių vis judėjau link vėlesnių pavadinimų, nes dar vėliau prasidėjo palaipsnis vietovių pervadinimas vokiškai. Pavyzdžiui, XII-XIII a. dar galima aptikti negermanizuotus moteriškos lyties baltiškus pavadinimus: *Pobeta*, *Palwe*, *Alkayne*, *Jodeschke*, kurie vėliau virto į *Pobetten*, *Palwen*, *Alkainen*, *Jodeschken*. Vokietinimas ypač įsismarkavo 1938 metais, kai vienu mostu buvo panaikinti visi dar likę baltiškos kilmės vietovardžiai.

Žinyną sudaro ne tik lietuviški ir vokiški vietovardžiai, bet ir dabartiniai rusiški. Pastarieji neturi beveik jokio ryšio su buvusiais pavadinimais, gal tik vienas pavadinimas yra išimtis. Tai dabartinis Vėlupos pavadinimas — *Znamensk (Знаменск)*. Manoma, kad lietuviai išsiderėjo šią išimtį.

Duomenų bazėje gražiai atrodo Karaliaučiaus miesto kvartalų pavadinimai. Beveik visi jie yra baltiškos kilmės: *Modityn*, *Gaudityn*, *Buben*, *Liepe*, *Palwnicken*. Vėliau jie vokiečių, virto *Mauditen*, *Juditen*, *Huben* ir kitais.

Džiaugiuosi, kad didžiulį darbą yra atlikę vokiečiai Rytų Prūsijos entuziastai. Jie internete yra patalpinę beveik visus Rytų Prūsijos vietovardžius, kada nors paliudytus istoriniuose šaltiniuose (adresas : <http://www.bildarchiv-ostpreussen.de/cgi-bin/bildarchiv/>

detailsuche/detailsuche.cgi).

Tai yra lobis baltiškumo paieškoms Karaliaučiaus krašte. Čia labai įdomiai atsispindi vietovardžių kaita laikų eigoje. Štai kaip kito vietovardis Krantas (Kranz):

Зеленоградск, Семноградск (nach 1945); Cranz Kr. Samland, Ort (Feststellung der Schreibweise nach 1905); Kranz (Namensänderung nach 1871); Cranzkuhren (Feststellung der Schreibweise nach 1785); Crantzkuhren (Namensänderung vor 1785); Krantas (Namensänderung nach 1542); Cranntz (Feststellung der Schreibweise nach 1540); Crantz (Namensänderung um 1539); Cranczen.

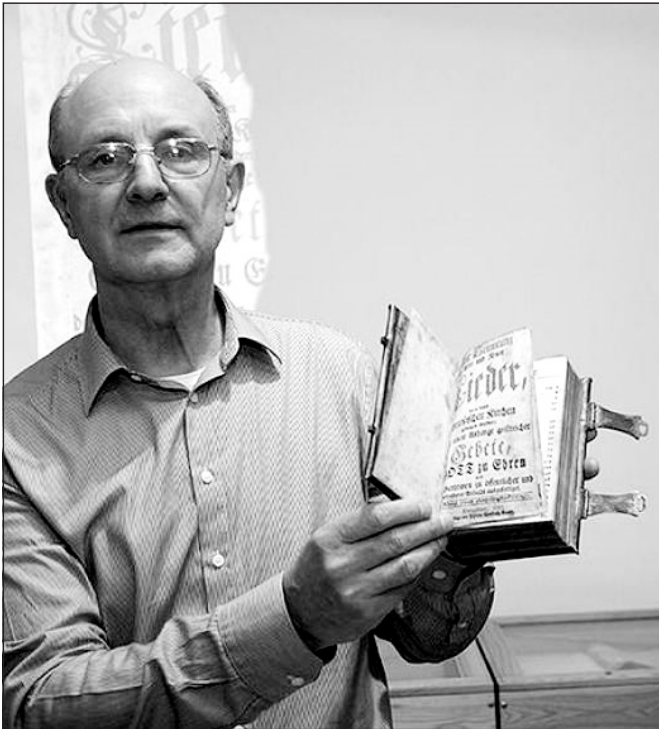
Mano sukurtoje duomenų bazėje yra surinkti duomenys iš daugelio šaltinių: etnografo Vinco Vileišio, Povilo Kušnerio, Aleksandro Miucelio, Manfredo Švarco, Viliaus Peteraičio, Marijos Razmukaitės, Valdemaro Šimėno, Rimanto Matulio, Rimanto Lazdyno, Grasildos Blažienės veikalų, bendradarbiaujant su Vokietijos organizacija GOV, OpenStreetMap lietuviška sekcija ir talka Lietuvai.lt.

Šiame atnaujintame rinkinyje dabar apie 4000 gyvenviečių ir 600 upių (atkurtuvių metu buvo 2873 vietovardžiai). Ketinu pridėti dar vandenvardžių, piliakalnių ir kitus išlikusius vietovardžius, taip pat plėstis į Lenkiją, Gudiją, bendradarbiaujant su kitų šalių geografais, etnografais, istorikais, kalbininkais. Yra nesuprantamas Lietuvos geografų ir istorikų šios duomenų bazės ignoravimas, tad teko jį publikuoti Jungtinėse Amerikos Valstijose.

Duomenų bazę dabar galima naršyti adresu: http://townames.carto.com/viz/94ce426a-5b5e-11e4-b74c-0e018d66dc29/embed_map

Rimantas Lamauskas
(www.istidom.lt)

Pristatyta prof. Domo Kauno knyga „Kristijono Donelaičio atminties paveldas“

Profesorius Domas Kaunas

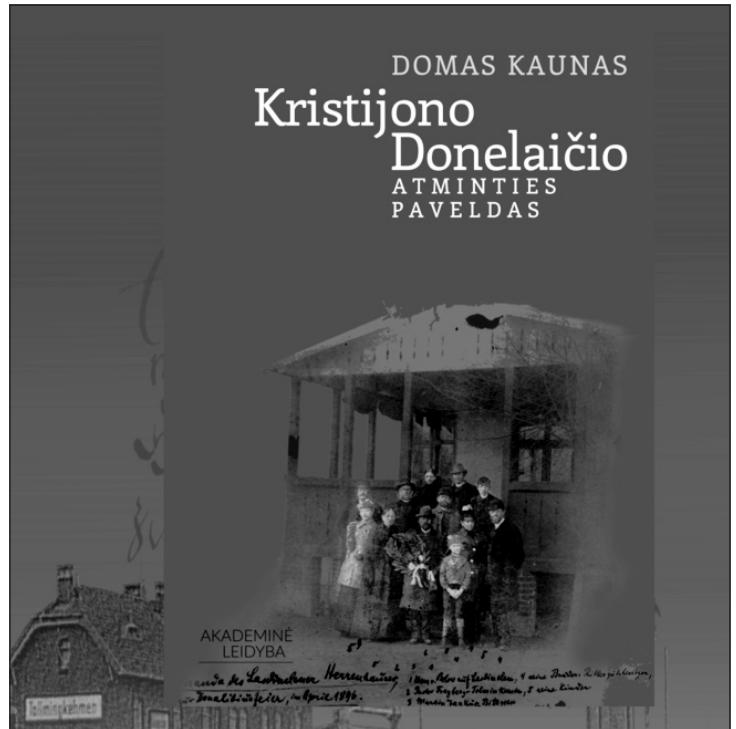
Lapkričio 25 dieną Klaipėdos apskrities viešojoje I.Simonaitytės bibliotekoje, o gruodžio 13 dieną Vilniuje, Lietuvos mokslų akademijoje buvo pristatyta nauja Domo Kauno knyga „Kristijono Donelaičio atminties paveldas“.

Domas Kaunas - habilituotas daktaras, Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto Knygotyros ir dokumentotyros instituto profesorius, knygotyrininkas. Jis - žemaitis, užaugęs Mažojoje Lietuvoje, daugiausia dirba knygos istorijos srityje, yra paskelbęs apie 100 mokslinių publikacijų lietuvių ir užsienio kalbomis. 1998 m. D.Kaunas tapo Ievos Simonaitytės literatūrinės premijos laureatu.

Naujoji studija yra Kristijono Donelaičio publikuotojo ir nepublikuotojo (memorialinio) paveldo knygotyrinis darbas. Ji sudaryta iš trijų dalių. Pirmoje teikiama K.Donelaičio asmeninės

bibliotekos rekonstrukcija, antroje analizuojama jo kūrybos knygų leidyba, trečiojoje – autoriaus atminimo įprasminimo rašytiniais ir materialiaisiais paminklais tradicija.

Tiriamas laikotarpis – Prūsijos valstybės laikai (iki 1918 m.). Nurodytas tyrimo užduotis paskatino donelaitikos paveldo aktualinimo motyvai. Bibliotekos rekonstrukcija kilo iš poreikio Tolminkiemio muziejuje atnaujinti memorialinę ekspoziciją. Antrąją temą lėmė tikslas nustatyti Donelaičio kūrybos leidinių paplitimo pasaulyje kryptis ir dabartinę buvimo geografiją, trečiąją – Donelaičio atminimo įamžinimo bandymų 1885, 1896 ir 1914 metais istorinė reikšmė. Jie suvokiami kaip Mažosios Lietuvos lietuvių tautinio sąjūdžio etapinės užduotys. Tyrimas remiasi lietuvių ir vokiečių donelaitikos istoriografijos tradicija. Joje knygotyriniai

Naujosios knygos viršelis

aspektai iškelti kaip pagrindiniai darbo orientyrai.

Užduočiai atlikti duomenų ieškota Lietuvos, Latvijos, Lenkijos, Vokietijos, Švedijos JAV atminties institucijose – archyvuose ir bibliotekose. Svarbiausi šaltiniai buvo XVIII-XX a. archyviniai dokumentai, Prūsijos periodika, valdžios, Evangelikų liuteronų bažnyčios žinynai, ankstyvieji lietuvių raštijos tyrimai. Svarbių duomenų suteikė K.Donelaičio poezijos knygų tyrimas *de visu*. Jose rasti nuosavybės ženklai ir marginaliniai įrašai laikomi kūrybos sklaidos kryptių, geografijos ir vartotojų įrodymais. Taip pat nustatyta ankstyvųjų Donelaičio knygų recenzijų bei paminėjimų spaudoje. Knyga iliustruota archyvine ir reprodukcine ikonografija. Knygos dailininkas - Dailės akademijos profesorius Alfonsas Žvilius.

Rengėjų inf.

